

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Infokorralduse õppekava

Keidi Paldis

TÜ infokorralduse eriala üliõpilaste teadlikkus plagiaadist ja
plagiaadiohu tajumine Facebooki vestlustes

Lõputöö

Juhendaja: Katrin Kannukene, MA

Tartu 2019

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1 TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD.....	5
1.1 Põhimõisted	5
1.1.1 Infovahetus	5
1.1.2 Infovahetus veebis ja sotsiaalmeedias	6
1.1.3 Sotsiaalmeediakanal Facebook.....	8
1.1.4 Akadeemiline petturlus ja plagiaat	8
1.2 Varasemad uuringud üliõpilaste suhtumisest plagiaati ja selle tajumisest	10
1.3 Uurimisküsimused	15
2 METOODIKA JA VALIM	16
2.1 Valim	16
2.2 Meetod	16
3 TULEMUSED	19
3.1 Facebookist saadud info ja materjalide kasutamine.....	19
3.2 Plagiaadiohu tajumine Facebookis	21
3.3 Teadlikkus plagiaadist ja selle vormidest	22
4 JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON.....	26
4.1 Facebookist saadud info ja materjalide kasutamine.....	26
4.2 Plagiaadiohu tajumine Facebookis	28
4.3 Teadlikkus plagiaadist ja selle vormidest	29
4.4 Meetodi kriitika ja edasised uuringud.....	32
KOKKUVÕTE	34
SUMMARY	36
KASUTATUD KIRJANDUS	38
LISAD	43
Lisa 1 Intervjuu kava	43

SISSEJUHATUS

Tänapäeval on informatsioon justkui kõikjal ning selle leidmine on tehtud inimeste jaoks esmapilgul väga lihtsaks. Ometi küsime tihti infot just teistelt inimestelt, kuna nii tundub lihtsam saada väärtuslikku ja asjakohast infot ning aja kokkuhoiu mõttes isegi ei vaevuta otsima. Aastal 2019 on interneti kasutamine oma igapäevategevustes täiesti tavaline, seetõttu ei pöördu me enam abi saamiseks kolleegi või sõbra poole näost-näkku, vaid kasutame selleks infotehnoloogia võimalusi, suheldes näiteks sotsiaalmeediakanalite kaudu.

2018. aasta seisuga oli kõige populaarsem sotsiaalmeediakanal Eesti elanike hulgas Facebook, mida kasutas 61% elanikkonnast (Statcounter, 2018). Keskendun oma töös päevaõppe üliõpilastele ning on teada, et 99% 16–24-aastastest kasutab internetti iga päev ning 97% selle vanusegrupi esindajatest osaleb sotsiaalvõrgustikes (Statistikablogi, 2018). Ülikooliõpingute jooksul tekib tihti küsimusi mõnel õppetöoga seotud teemal, sellistel juhtudel pöörduvad kursusekaaslased teineteise poole just sotsiaalmeediakanaleid kasutades. Uuringutes on selgunud, et tudengite suhtlemine sotsiaalmeediakanalite kaudu õppetöoga seotud teemadel mõjub positiivselt nii nende teadmistele kui ka õpitulemustele (Chin Wei, Siong Choy, Geok Chew & Yee Yen, 2012: 333; Eid & Al-Jabri, 2016: 25). Ise ülikoolis käies pöördun kiirelt vastust nõudvate küsimustega alati esmalt kursusekaaslaste poole just Facebooki gruppivestluse kaudu. Ent teadmiste ja info jagamist võivad takistada mitmed hirmud või negatiivsed aspektid, näiteks kartus plagiaadi ees või tudengitevaheline konkurents (Chin Wei *et al.*, 2012: 333-336, Potts, 2011: e607).

Veebikeskkonnad on loonud head võimalused info otsimiseks ja kasutamiseks, kuid selle informatsiooni eetilises kasutamises on põhjust kahelda. Tudengid võivad arvata, et internetis leiduvate materjalide kopeerimine ja kasutamine ilma autorile viitamata on aktsepteeritav (Jones, Johnson-Yale, Millermaier & Pérez, 2008: 169). Mitmetes uuringutes on välja tulnud, et tudengid ei tunne plagiaadivorme ning plagiaadi esinemist võivad põhjustada teadmatus ja kogemuste puudumine eri allikate kasutamisel või neile viitamisel (Chen & Chou, 2017: 68; DeVoss & Rosati, 2002: 196; Raudmäe, 2017; Williamson & McGregor, 2006). Samamoodi on võimalik kopeerida infot Facebooki Messengerist või kasutada oma töös seal jagatud materjale. Ühe Facebooki kasutamise eelisenähtuseks on see, et seal jagatav informatsioon salvestatakse

ning kõik grupiliikmed näevad ja teavad, kellelt informatsioon pärineb (Moghavvemi, Sharabati, Paramanathan & Rahin, 2017: 8). Samas võib sealne suhtlus olla ka oht, kuna gruppi kuulub palju inimesi ning grupiliikmed ei tea, kuidas keegi selles grupis liikuva informatsiooni ja materjalidega käitub.

Sotsiaalmeedias ja üldiselt veebis toimuval infovahetusel on positiivne mõju, aga plagiaadioht on tõsine probleem, mis nõuab teadlikku tegutsemist ning piiride selgelt määratlemist. Minul on ette tulnud olukord, kus jagasin gruppi oma kodutöö faili ning hiljem tekkis sellega probleem, kuna kasutati funktsioone kopeeri/kleebi. Nagu selgus minu seminaritöös (Paldis, 2019), ei jaga tudengid Facebooki grupivestluses mõtlematult igasugust informatsiooni, seega uurin oma lõputöös Tartu Ülikooli infokorralduse III kursuse tudengite teadlikkust plagiaadist ning selle ohu tajumist kasutades Facebooki ühe peamise infokanalina.

Uuringu eesmärk on välja selgitada, mida teavad Tartu Ülikooli infokorralduse kolmanda kursuse päevaõppe tudengid plagiaadist ning kuidas tajutakse plagiaadiohtu Facebooki vestlustes informatsiooni ja teadmisi vahetades. Facebook Messengeri kasutatakse igapäevaselt õppetööga seotud informatsiooni vahetamiseks (Paldis, 2019), kuid kuidas grupiliikmed sealset infot kasutavad ja kui lugupidavad nad on kaastudengite teadmiste/ideede/mõtete suhtes, seda me ei tea. Keskendun oma töös Facebooki vahendusel jagatavate informatsiooni ja materjalide kasutamisele, kuidas infot saadakse ning kuidas seda kasutatakse. Lisaks püüan teada saada, kas ja kuidas tajutakse plagiaadiohtu Facebooki kaudu õppetööga seotud informatsiooni vahetades. Saadud tulemused võivad olla head suunised ülikooli jaoks, et näha millised mõtteviisid ning arusaamad on tudengitel seoses sotsiaalmeedia kasutamisega hariduses ning kas plagiaadi esinemine on seetõttu veel tõenäolisem. Tulemused tudengite teadmistest ja suhtumisest plagiaadi kohta annavad hea ülevaate, milline on olukord ning millele tuleks Tartu Ülikooli akadeemilisel personalil tähelepanu pöörata, et vältida tulevikus järjest rohkem halbade tagajärgedega lõppevaid juhtumeid.

Töö esimeses peatükis annan ülevaate minu teemaga seotud olulistest teoreetilistest ja empiirilistest lähtekohtadest ning püstitan uurimisküsimused. Teises peatükis tutvustan oma uuringu valimit ning andmete kogumiseks ja analüüsimiseks kasutatavat meetodit. Kolmandas peatükis esitan saadud tulemused, neljandas arutlen nende üle ning teen tulemuste põhjal järeldused.

Tänan oma juhendajat Katrin Kannukest mitmekülgsete nõuannete, pühendatud aja ja toetuse eest. Samuti olen tänulik oma kursusekaaslastele, kes olid nõus oma mõtteid nii tundlikul teemal jagama.

1 TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Selles peatükis tutvustan teemaga seotud peamisi teoreetilisi ja empiirilisi lähtekohti, mida on Eestis ning mujal maailmas varasemalt kogetud ja uuritud. Esmalt selgitan töös esinevad põhimõisted ning seejärel annan ülevaate erinevatest plagieerimisest tehtud uuringutest ja juhtumitest nii Eestis kui ka mujal maailmas.

1.1 Põhimõisted

Selles alapeatükis seletan lahti peamiselt töös kasutatavad mõisted. Need mõisted on infovahetus, info ja teadmiste jagamine, sotsiaalmeedia ja sotsiaalmeediakanal Facebook ning akadeemiline petturlus ja plagiaat.

1.1.1 Infovahetus

Inimestel tekib igapäevaselt olukordi, kus olemasolevast infost ei piisa ning antud olukorra lahendamiseks või edasi liikumiseks on juurde vaja uut informatsiooni. Meil on võimalik ise infot juurde hankida, kasutades selleks eri võimalusi ja kanaleid, kuid endale märkamatuks osaleme igapäevaselt ka infovahetuses – teistega suheldes edastame ja võtame vastu uut informatsiooni (Raamatukogusõnastik, 2018). Selle puhul toimub inimeste, ettevõtete, organisatsioonide vahel informatsiooni edastamine ning rõhutatakse, et tavaliselt toimub see elektrooniliselt (Cambridge Dictionary, 2019). Tudengitevahelisel infovahetusel on tähtis roll õpingute jooksul, kuna nii saavad tudengid vahetada informatsiooni: tundeid, mõtteid, ideid, küsida küsimusi.

Infovahetuse üks oluline osa on informatsiooni ja teadmiste jagamine. Infoteadustes defineeritakse informatsiooni ja teadmisi eri mõistetena ning neil on oma kindel tähendus. Informatsioon ehk teave on konteksti asetatud andmed, millel on arvestatav või oletatav väärtus informatsiooni saajale (Raamatukogusõnastik, 2018). Teadmistena mõistetakse infoteadustes aga informatsiooni, mida inimene on enda jaoks tõlgendanud ning teatud põhjusel selle meelde jätanud (Uverskaja, 2006). Selles töös kasutatakse samas tähenduses informatsiooni ja teadmiste

jagamist, kuna eri materjalides ja varasemates uuringutes ei tehta neil sisulist vahet ning tihti kasutatakse neid teineteise sünonüümidenä.

Info ja teadmiste jagamisel on meie igapäevategemistes oluline osa, seda nii tööl, koolis kui ka koduses suhtluses. Hooff ja Ridder (2004: 118) defineerivad teadmiste jagamist kui protsessi, kus inimesed vahetavad teadmisi ning loovad ühiselt uue teadmise. Nende arvates sisaldab iga teadmiste jagamise protsess nii teadmiste andmist kui ka saamist (*Ibid.*). Connelly ja Kelloway (2003: 294) märgivad, et teadmiste jagamine on küll vastastikune, kuid see saab olla ka ühesuunaline ning soovimata. Nende sõnul tähendab teadmiste jagamine informatsiooni vahetamist või teiste aitamist (Connelly & Kelloway, 2003: 294).

Nagu kõigil tudengitel, tuleb ka infokorralduse üliõpilastel õpingute jooksul ette olukordi, kus tekib segadus ning on tarvis kursusekaaslastega jagada infot ja teadmisi erinevatel õppetöoga seotud teemadel. Infotehnoloogia annab selleks ideaalsed võimalused seda mugavalt ja kiirelt teha, ilma et oleks vajadust kodust lahkuda ja suhelda kellegagi näost-näku.

1.1.2 Infovahetus veebis ja sotsiaalmeedias

Oluline osa infovahetusest toimub veebipõhiste lahenduste, sealhulgas ka sotsiaalmeedia kaudu. Uuringud on näidanud, et inimeste osalemist veebipõhises infovahetuse protsessis mõjutavad mitmed motiveerivad tegurid, näiteks Saksamaal tehtud uuringus tuuakse välja sisu kvaliteet, teabe kasutatavus ning aja säästmine (Matschke, Moskaliuk, Bokhorst, Schümmer & Cress, 2014: 549). Samuti võib informatsiooni ja teadmiste jagamise puhul rääkida usalduse olulisusest, suurem usaldus tingib n-ö väärtuslikuma info jagamise (Rutten, Blaas-Franken & Martin 2016: 208). Ka selles uuringus pööratakse tähelepanu, kellele ja millist informatsiooni tudengid jagavad sotsiaalmeedia kaudu.

Sotsiaalmeedia on meedia liik, mille puhul võimaldab arvutipõhine tehnoloogia jagada informatsiooni ning luua veebi kaudu virtuaalseid võrgustikke ja kogukondi (Investopedia, 2018). Suur osa ühiskonnast kasutab sotsiaalmeediakanaleid igapäevaselt, need veebipõhised lahendused võimaldavad jagada elektrooniliselt isikliku ning muu sisuga teavet, näiteks fotosid ja videoid (*Ibid.*). Õigekeelsussõnaraamatus (2013) on sotsiaalmeediale vasteks ühismedia, mis on ka igati loogiline, kuna sotsiaalmeedia kaudu saame olla pidevalt ühenduses muu maailmaga ning sealset sisu loome me kõik. Aastal 2018 toimus suur osa suhtlusest just sotsiaalmeedia-kanalite kaudu, üle 590 000 16–74-aastastest eestlastest osaleb sotsiaalvõrgustikes (Stat, 2019),

mis tähendab, et rohkem kui 50% eestlastest kasutab sotsiaalmeediakanaleid ning arvatavasti on nende hulgas ka enamik tudengeid.

Sotsiaalmeediakanalid võimaldavad inimestel jagada informatsiooni ja kogemusi vahetult (Osatuyi, 2013: 2624). Nagu sotsiaalmeediakontodelt näha võib, jagavad inimesed igasugust informatsiooni: pilte, videoid, erinevaid linke, tehakse üleskutseid ning avaldatakse arvamust ühiskonnas kirgi kütvatel teemadel. Sotsiaalmeedia laialdane kasutamine teabe jagamiseks asendab üha enam traditsioonilisi meediaväljaandeid nagu televisioon, ajalehed, raadio (Osatuyi, 2013: 2623). Informatsiooni saab seal levitada mitmel viisil, näiteks saavad tudengid jagada teineteisega veebilehtede linke või kodutöö faile. Kui enamik inimesi kasutab sotsiaalmeediat ajaviiteks, näiteks sõpradega suhtlemiseks, siis lisaks meelelahutusele kasutatakse sotsiaalmeediat tänapäeval ka juhtimises, hariduses ja äris (Li & Sakamoto, 2014: 278).

Sotsiaalmeediakanalite kasutamine on tänapäeval väga levinud õppetöölase info ja teadmiste jagamise viis. Paljud tudengid kasutavad tänapäeval sotsiaalmeediakanaleid info jagamiseks, eri teemade arutamiseks ning koostöö tegemiseks, et kodutööd ja muud projektid saaksid paremini sooritatud (Eid & Al-Jabri, 2016: 15). Sotsiaalmeediakanalite kasutamine omavaheliseks suhtlemiseks ja arutamiseks ning failide jagamiseks mõjub positiivselt tudengite teadmistele ning õppimisele (*Ibid.*). Peamiste motivaatoritena tuuakse teadmiste jagamisel välja üksteiselt õppimine, teiste aitamine, tagasiside ja info vahetamine ning enesega rahulolu (Chin Wei *et al.*, 2012: 336). Me ei tea, mis saab sotsiaalmeediakanalites jagatavast infost, seega võivad sealset infovahetust mõjutada näiteks puudulik suhe; hirm, et teine teeb paremini; põhimõte „jagan ainult siis, kui nemad jagavad ka minuga“; hoiak „teistele ei näita“; hirm anda vale informatsiooni (*Ibid.*).

Infovahetus veebipõhiste keskkondade kaudu on igapäevane ning selleks luuakse järjest rohkem mugavamaid ja innovaatilisemaid lahendusi. Sotsiaalmeedia kasutamisel õppetöölase informatsiooni vahetamiseks on positiivne mõju tudengite tulemustele (Chin Wei *et al.*, 2012: 336; Eid & Al-Jabri, 2016: 15), kuid infovahetust selles keskkonnas mõjutavad mitmed tegurid ja ohud, mis võivad ka infovahetust takistada või oluliselt piirata. Selles töös ongi soov teada saada, milliseid ohte infokorralduse tudengid seejuures tajuvad ja millised tegurid omavad rolli sotsiaalmeedia vahendusel infot vahetades.

1.1.3 Sotsiaalmeediakanal Facebook

Kõige populaarsem sotsiaalmeediakanal maailmas on Facebook (Statista, 2019). Facebook on veebipõhine lehekülg, mis loodi 2004. aastal Mark Zuckerbergi poolt ning selle unikaalsus peitub võimaluses olla ühenduses ning jagada infot kõikide oma sõpradega samaaegselt (GCF Global, 2018). Samuti pakub Facebook võimalust suhelda inimestega privaatset või luues väiksemaid suhtlusgruppe, selleks on mõeldud Facebook Messenger (*Ibid.*).

Tudengid ei ole erand ning Facebook on ka nende hulgas väga populaarne suhtluskanal. Eesti noored on väga aktiivsed internetikasutajad: 2018. aasta seisuga kasutas lausa 99% 16–24-aastastest internetti ning 97% osaleb sotsiaalsõrgustikes (Statistikablogi, 2018). Sotsiaalmeediakanalid pakuvad kiireid ja mugavaid teadmiste vahetamise ja koostöö võimalusi, mistõttu on see ka tudengite hulgas eelistatuim variant (Eid & Al-Jabri, 2016: 15). Nagu selgus minu seminaritöös (Paldis, 2019), arutavad tudengid Facebooki grupivestluses aktiivselt erinevatel õpingutega seotud teemadel. Facebook võimaldab sünkroonseid ja asünkroonseid interaktsioone ning teabe jagamist, näiteks fotod, failid, tekstid, lingid, videod, küsitlused (Kurtz, 2014: 255). Seega saavad tudengid jagada grupivestluses üksteisega lihtsasti mistahes kujul olevat informatsiooni.

Facebook on populaarne sotsiaalmeediakanal ning võimalus luua seal erineva suurusega grupe on hea moodus tudengitele olla omavahel ühenduses. Facebook võimaldab infot jagada erineval kujul ning sellel on positiivne mõju tudengite tulemustele ülikoolis. Kuid Facebooki kasutamisel hariduses on ka negatiivseid külgi, mis võivad tekitada tudengitele probleeme. Oma töös uurin just Facebooki põhist infovahetust, kuna see kanal on tudengite hulgas kõige populaarsem ning ka minu seminaritöös (Paldis, 2019) selgus, et sealne infovahetus on tihe ja eri kujul jagatakse igasugust informatsiooni ja teadmisi.

1.1.4 Akadeemiline petturlus ja plagiaat

Akadeemiline petturlus on ülikoolides laiduväärne ning karistatav. Tartu Ülikooli õppekorraldusekirja (2018) järgi on akadeemiline petturlus: „õpiväljundite hindamisel selliste materjalide kasutamine, mida õppejõud ei ole sõnaselgelt lubanud kasutada; teadmiste lubamatu vahetamine (nt etteütlemine, mahakirjutamine jms) üliõpilaste vahel, kelle õpiväljundeid hinnatakse; teise üliõpilase eest õpiväljundite hindamisel osalemine; kellegi teise kirjaliku töö esitamine oma nime all või selle osade kasutamine nõuetekohase akadeemilise viitamiseta; iseenda töö uuesti esitamine, kui selle eest on juba ainepunkte saadud“ (ÕKE § 9 lg 203). Plagiaat on osa

akadeemilisest petturlusest ning seega on tegemist tõsise rikkumisega, millel on üliõpilase jaoks kurvad tagajärjed.

Plagiaat on loomevargus, st. kellegi teise poolt loodud teose või selle osa kasutamine oma nime all lisamata viiteid (EKSS, 2019). Samuti on Tartu Ülikooli veebilehel kirjas, et plagiaat on kellegi teise teksti kasutamine sõnasõnaliselt või veidi muudetult ilma viitamata kasutatud allikatele (Akadeemiline..., 2019). Plagiaadiks võib lugeda teiste autorite ideede, mõtete, tekstide avaldamist oma nime all, samuti on tegemist plagiaadiga, kui kasutatakse kellegi teise visuaalseid materjale (fotod, graafikud) või suulistest ettekannetest pärit fraase/mõtteid (Hennoste, 2014). Plagieerimist võib pidada kirjanduslikuks varguseks, mille käigus esitatakse uue ja originaalsena olemasolevast allikast tuletatud idee (Merriam-Webster, 2019). Plagiaat on kellegi teise idee või töö kasutamine/kopeerimine jättes mulje, nagu oleks sellele ise mõelnud või selle loonud (Collins, 2019). Ka selle uuringu üks eesmärk on teada saada, millised on tudengite teadmised plagiaadist, kas nad mõistavad ja tunnevad selle esinemise ära ning kas ja kuidas väldivad plagiaati.

Plagiaat on tänapäeval väga oluline teema, kuna sotsiaalmeedia kasutamine ning suure koguse info kiire liikumine on plagieerimise piire veelgi hägustanud. Plagiaadi võib jagada kolmeks: tahtlik, tahtmatu ja kontekstuaalne (Löfström & Kupila, 2013: 231). Tahtliku plagiaadi põhjuseks on enamjaolt ebaküps suhtumine õppimisse ning soov saada asjad tehtud minimaalse vaevaga, kontekstuaalse plagiaadi all mõeldakse aga olukorda, kus tudengil on palju kohustusi ja aega vähe (Löfström & Kupila, 2013: 236). Sel juhul on plagieerimise põhjused mõnes mõttes küll tahtlikud, kuid seda tehakse suure ülekoormuse tõttu, mitte see pole strateegia (*Ibid.*). Tahtmatu plagiaat on enamasti ebapiisavate teadmiste ja pädevuste puudumise tagajärg (Löfström & Kupila, 2013: 237). Peamised põhjused, miks plagieeritakse, on ajapuudus ja teadmatus (Säde, 2016), niisiis võib oletada, et teadlik plagieerimine on pigem harvaesinev. Selle töö puhul on olulised nii tahtlik, tahtmatu kui kontekstuaalne plagiaat, kuid tõenäoliselt ei tunnista intervjueeritavad, et on teadlikult plagieerinud.

Plagiaat võib esineda mitmel viisil ning alati ei pruugi asi olla ainult viidete puudumises. Peamised plagiaaditüübid on materjali kasutamine enda omana (kopeerimine/materjali kasutamine teise osapoole teadmata), kellegi teise (sugulase, sõbra jms) poolt tehtud töö esitamine enda omana, tsitaadi esitamine ilma jutumärkideta, parafraseerimine ilma viideteta (Wilhoit, 1994, Brandt, 2002, Howard, 2002, viidatud Park, 2003: 475 kaudu). Digitaalsete võimaluste kasutamine võimaldab tudengitel küll materjale otsida ja kopeerida, kuid samas

võimaldab tehnoloogia ka akadeemilisel personalil lihtsamini tuvastada plagiaati (Park, 2003: 482), tänapäeval on selleks mitmed plagiaadituvastusprogrammid.

Plagiaat on tõsine probleem ning teiste materjalide ja ideede kasutamine enda omana või neile korrektset viitamata on ebaetiline. Plagiaat võib esineda mitmeti ning selle esinemist võivad põhjustada ebaküps suhtumine, ajapuudus või hoopis piisavate pädevuste puudumine (Löfström & Kupila, 2013: 236-237). Samamoodi kaasnevad ka Facebookis info ja teadmiste jagamisel ohud, näiteks funktsioonide kopeeri/kleebi sobimatu kasutamine või sihilik petmine (Arkorful & Abaidoo, 2015: 36). Seega on Facebookis infot jagades plagiaadioht suur, kuna vestluses on liikmeid palju ja nende tegevuse üle puudub kontroll. Ka infokorralduse tudengitel on grupivestlus, kuhu kuuluvad kõik selle kursuse tudengid, ning kuna infot vahetatakse sagedasti, on plagiaadioht vägagi reaalne.

1.2 Varasemad uuringud üliõpilaste suhtumisest plagiaati ja selle tajumisest

Plagiaat on tõsine probleem kogu maailmas (Chen & Chou, 2017; Power, 2009) ning interneti kasutamine info hankimiseks on neid piire ja teadlikkust sellest veelgi hägustanud. Plagiaadi esinemise kohta puudub ülevaatlik statistika, kuna seda arvestatakse koos muude eksimustega akadeemilise petturluse alla. Aastal 2011 mainis Don McCabe, et on viimase kuue aasta jooksul küsitlenud üle 28 000 tudengi ning 57% tunnistas, et nad on plagieerinud viimase aasta jooksul vähemalt korra (How Schools..., 2011). Plagieerimise kohta käivas kirjanduses on palju lugusid plagieerimise määra suurenemisest ning üliõpilaste moraalse terviklikkuse vähenemisest (Power, 2009: 658). Eestis jääb viimastel aastatel lõputöö plagieerimisega vahele vähem kui kümme tudengit kõikide ülikoolide peale, see arv käib ainult lõputööde kohta ning milline seis on tegelikult, selle kohta täpsed andmed ja statistika puuduvad (Oidermaa, 2019). Aastal 2012 läbi viidud üleeuroopalises plagiaaditeemalises uuringus IPPHEAE selgus, et 31% eesti tudengitest on, kas kogemata või tahtlikult plagieerinud (Stabingis, 2013).

Ülikooliõpingute jooksul tuleb meeletult palju läbi töötada erinevaid materjale. Haridus on teadmispõhine ning rõhk on eri allikate ja ideede käsitlemisel, seega on akadeemilises hariduses plagieerimise ulatus vältimatult suur (Park, 2003: 474). Internetis on palju igasugust materjali, mis on pärit eri allikatest, seetõttu võib tudengitele internetis leiduvate materjalide kopeerimine ja kasutamine ilma autorile viitamata tunduda aktsepteeritav (Jones, Johnson-Yale, Millermaier & Pérez, 2008: 169). Lisaks on plagiaadi esinemise võimalus väga tõenäoline, kui

tudengid teevad koostööd ning jagavad oma teadmisi ja kogemusi (Wojtas, 1999, viidatud Park, 2003: 474 kaudu).

Facebook annab tudengitele võimaluse jagada infot mistahes kujul, olgu selleks pildid, failid, lingid. Kõige meelsamini avaldatakse oma arvamust, pakutakse vastuseid teiste tudengite mõistmiseks, jagatakse asjakohaste veebilehtede linke ning pakutakse eksamiga seotud materjale (Chin Wei *et al.*, 2012: 335). Ent minu seminaritöös (Paldis, 2019) ilmnas, et tudengid on linkide jagamisel tagasihoidlikud ning faile ei jagatud üldse, pigem eelistatakse infot ja oma teadmisi edasi anda sõnalisel teel.

Info ja teadmiste jagamist mõjutavad mitmed aspektid. Nagu eespool mainitud, on üks oluline tegur usaldus, millest sõltub, mida jagatakse (Rutten *et al.*, 2016: 208). Lisaks võivad mitmed tegurid olla takistuseks info ja teadmiste jagamisel, näiteks puudulik suhe; hirm, et teine teeb paremini; põhimõte „jagan ainult siis, kui nemad jagavad ka minuga”; hoiak „teistele ei näita“; hirm anda vale informatsiooni (Chin Wei *et al.*, 2012: 336). Ka Suurbritannias tehtud uuringus tunnistasid tudengid, et positiivsete aspektide kõrval on materjalide jagamine mingil määral muret tekitav (Potts, 2011: 607). Lisaks võivad teadmiste ja info jagamist takistada negatiivsed aspektid, näiteks kartus plagiaadi ees või tudengitevaheline konkurents (Chin Wei *et al.*, 2012: 333-336, Potts, 2011: e607).

Teisi aidates ei oska tudeng karta, et keegi võiks tema abivalmidust oma teadmiste ja info jagamisel kuidagi kuritarvitada. Malaisia kahes ülikoolis läbi viidud uuringus selgus, et tudengite arvates ei tohiks kindlasti vältida teadmiste jagamist ning selle puhul pole tegemist plagiaaditüübiga (Chin Wei *et al.*, 2012: 337). Tudengid ei muretse teadmiste jagamise üle, sest nad ei tunne, et see mõjutaks nende teadmiste unikaalsust (Moghavvemi *et al.*, 2017: 8). Oma teadmisi jagatakse hea meelega ning selle eest ei kardeta saada karistada (Chin Wei *et al.*, 2012: 337). Teadmiste jagamise eeliseks Facebooki kaudu on see, et seal jagatav informatsioon salvestatakse ning kõik grupiliikmed näevad ja teavad, kellelt informatsioon pärineb (Moghavvemi, Sharabati, Paramanathan & Rahin, 2017: 8). Kuna kõik näevad grupivestluses kirjutatut, võib eeldada, et keegi grupiliikmetest ei kasuta sealt mistahes kujul saadud informatsiooni enda omana.

Ülikoolis õppima asudes on õppejõud need, kes peaksid tudengeid plagiaaditeemal harima ja sellest nendega vestlema. Taiwanis tehtud uuringus selgus, et õppejõud peavad plagiaati tõsisemaks eksimuseks kui tudengid (Chen & Chou, 2017: 68), seda arvatavasti sellepärast, kuna õppejõududel on rohkem teadmisi plagiaadist. Samuti selgus Tartu Ülikoolis 2018. aastal õppejõudude ja üliõpilaste seas tehtud uuringus, et õppejõudude arvates on plagiaat muret

tekitavam probleem kui tudengite arvates (Tasa, 2018). Üks huvitav aspekt, mis uuringust koorus: plagiaati ei peeta levinud probleemiks ja seda seetõttu, kuna need juhtumid pole avalikud ja laiemale ringkonnale teada (*Ibid.*).

Plagiaat võib esineda mitmel viisil ning teadlikkus selle esinemise vormidest on üsna madal. India ülikoolis tehtud uuringus selgus, et tudengid on teadlikud plagiaadist, kuid paljud neist ei tea, millised tegutsemisviisid sinna alla kuuluvad (Pandey, Sharma & Rawal, 2016: 26). Ka Tasa (2018) töös ilmnes, et nii õppejõud kui ka tudengid ei tea, millised on plagiaadivormid ning millisel juhul on tegemist plagiaadiga. Veel tõi ta oma töös välja, et teadmised plagiaadist on valdkonniti erinevad, sotsiaalteaduste, humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna inimesed on rohkem informeeritud plagiaadist ja selle vormidest (Tasa, 2018). Õppejõudude teadlikkus plagiaadist on oluline, et nad saaksid ka tudengeid sel teemal harida. Kui juba õppejõud ei tunne ära plagiaadi esinemist, siis on keeruline ka tudengitelt nõuda korrektset käitumist.

Plagiaat võib esineda mitmeti ning lisaks viidetele on olulised ka muud aspektid. Tiit Hennoste (2014) toob oma artiklis välja plagiaadi kolm peamist versiooni: 1) kellegi teise mõtteid kasutatakse ilma igasuguste viideteta; 2) tsitaadi puhul ei kasutata jutumärke; 3) leitud tekstis tehakse ainult tühised muudatused. Eestis küttis kirgi sel talvel populaarsele poliitikule Rainer Vakrale esitatud plagiaadisüüdistus, mis hiljem Tallinna Ülikooli komisjoni otsuse näol ka kinnitust leidis (Koppel, Sarv & Nael, 2019). Rainer Vakra lõputöö oli maha kirjutatud tema toleaege praktikakoha raportitest ning väidetavalt kasutas Vakra oma töös teise tudengi tehtud uuringut enda omana (Koppel *et al.*, 2019). Lisaks nendele plagiaadi versioonidele tuleb viidata ka oma varasemates töödest pärit mõtetele (Hennoste, 2014), mis võib paljudele tulla üllatusena ning olla arusaamatu.

Tudengid plagieerivad erinevatel põhjustel: liiga palju koduseid töid, ebaselged reeglid, laiskus, soov teha teistest paremini, õppejõu poolt puudulik probleemist ja tagajärgedest rääkimine (Pandey, Sharma & Rawal, 2016: 26). Tudengid võivad plagieerida, kuna veebipõhistes keskkondades puudub tihti ülevaade kirjutise avaldamisest ja autorist (DeVoss & Rosati, 2002: 196), samuti võivad kalduvust plagieerida mõjutada eelnevad kogemused või nende puudmine (Williamson & McGregor, 2006). Tartu Ülikooli eri valdkonna töötajate sõnul on akadeemilise petturluse peamisteks põhjusteks halb aja planeerimine ning teadmatuse, mis on ja ei ole lubatud (Säde, 2016). Plagieerimise põhjuseks võivad olla veel ebaküps suhtumine õpingutesse, hea võimalus saada lihtsalt läbi, püüe kaoatilise olukorraga toime tulla ning suurim probleem võib peituda selles, kuidas tudengid prioriseerivad oma kohustused (Löfström & Kupila, 2013: 240).

Piisavate oskuste puudumine on üks peamine põhjus plagieerimisel, mis tähendab, et seda ei tehta sihilikult. Tahtmatut plagiaati peeti enim esinevaks plagiaadivormiks nii Helsingi kui ka Tartu Ülikoolis läbi viidud uuringus (Löfström & Kupila, 2013: 240; Tasa, 2018). Nõue panna olemasolev info oma sõnadesse põhjustas osa õpilastes segadust ning nende sõnul ei olnud neil piisavalt teadmisi/oskusi, kuidas seda nõuet täita (Williamson & McGregor, 2006). Tahtmatu plagiaadi vältimiseks vajavad tudengid rohkem juhendeid ja praktikat akadeemiliste tekstide kirjutamisel, näiteks teadmised viidete moodustamise ja nõuetekohase ümbersõnastuse kohta (Chen & Chou, 2017: 68). Ühes Ameerika edelaosa ülikoolis õppejõudude seas tehtud uuringus selgus samuti, et tahtmatu plagiaadi peamisteks põhjusteks on kehv ümbersõnastus ja eba-korrektset viited (Greenberger, Holbeck, Steele & Dyer, 2016: 81). Sarnaselt tõid ka õpetaja-koolituse õppejõud petturluse põhjustena välja üliõpilaste teadmatuse plagiaaditeemal ja erinevate pädevuste puudumise (Raudmäe, 2017). Olukorra ühe võimaliku lahendusena pakuti suurema tähelepanu asetamine refereerimise ja parafraseerimise õpetamisele (*Ibid.*). Sel kevadel tuli ka avalikkuse ette tuntud võidusõitja Anastassia Kovalenko plagiaadijuhtum, mille puhul avastati tema kahest magistritööst nõuetekohaselt viitamata löike (Ubaleht, 2019). Nõuetekohaselt viitamata jätmine võib olla nii tahtlik kui ka tahtmatu, võib-olla polnud tal piisavalt teadmisi korrektsete viidete vormistamiseks.

Plagieerimine on ülikoolides püsiv probleem, kuni plagiaadi definitsioon on ebamäärane (Chen & Chou, 2017: 69) ning selle probleemi mõistmiseks ja lahendamiseks vajame me selgeid juhendeid. India ülikoolis tehtud uuringus järeldati, et ülikool peaks koostama tudengitele suunised ja reeglid, mis on selgelt määratletud ning rakenduvad ühiselt igasugusele akadeemiliselt ebaväärikale käitumisele (Pandey *et al.*, 2016: 26). Uuringu IPPHEAE käigus selgus, et Eestis pole välja töötatud institutsioonilisi eeskirju, mis oleksid efektiivsed plagiaadi vältimiseks, ennetamiseks ja tõkestamiseks (Stabingis, 2013). Lisaks tuleb plagieerimise vähendamiseks ja selle mõistmiseks õpetajatel juba põhikoolis ja gümnaasiumis tähelepanu juhtida digitaalse sisu asjakohasele ning vastutustundlikule kasutamisele, et vältida tudengite väärti käitumist ülikoolis (Chen & Chou, 2017: 69). Tallinna Ülikoolis on sel aastal käima lükatud projekt, mille eesmärgiks on tõsta üliõpilaste teadlikkust plagiaadist ning kaasata neid rääkima plagiaadiga seotud küsimustes ja juhtumites. Projekti kaugem eesmärk on informatsiooni kogumine, mille põhjal on hiljem võimalik koostada plagiaadiga seotud suunised ja eeskirjad (TLÜ, 2019). Teadlikkuse tõstmine on vajalik, et vältida tulevikus sarnaseid juhtumeid seoses Rainer Vakra ja Anastassia Kovalenkoga.

Lisaks arvestades tehnoloogia ja selle valdkonna arengut, on ka sotsiaalmeedia eeskirjade ülevaatamine ja koostamine vajalik. Need eeskirjad aitavad kaasa ühiste väärtuste kujunemisele nii õppejõudude kui tudengite seas, seda ka plagieerimise kontekstis (Woodley & Silvestri, 2014: 128). Tudengid tunnevad end Facebookis mugavalt ning sellel keskkonnal on märkimisväärne potentsiaal hariduses, eelistena toodi välja info saamine kodutöid puudutavatel teemadel, lisaks info lõputöid puudutavatest aspektidest, ideedest ja materjalidest (Fitri, 2015: 559, 565). Nagu olen kuulnud oma sõpradelt ja tuttavatelt, on pea kõigil Facebookis loodud kursuse grupid ja grupivestlused, kus toimub igapäevane infovahetus. Woodley ja Silvestri (2014: 128) toovad oma artiklis välja, et sotsiaalmeediapoliitika peaks olema osa õppekavast. Välismaal on juba nii mõneski ülikoolis eeskirjad sotsiaalmeedia kasutamise kohta ning arvatavasti tuleks sellele mõelda ka Eestis.

Plagieerimine on ülikoolis reaalne oht, kuna eri informatsiooni ja materjale kasutatakse ning vahetatakse nii palju. Informatsiooni ja teadmiste jagamist mõjutavad mitmed tegurid, nagu puudulik suhe, kartus plagiaadi eest, tudengitevaheline konkurents (Chin Wei *et al.*, 2012: 333-336; Potts, 2011: 607), kuid enamjaolt ei näe tudengid oma teadmiste jagamises midagi halba (Chin Wei *et al.*, 2012: 337; Moghavvemi *et al.*, 2017: 8). Plagieerimisel on mitmeid põhjuseid: huvipuudus, ajapuudus ja halb aja planeerimine, kogemuste vähesus, vähesed teadmised viitamisest, ebaselged või olematud eeskirjad ja reeglid (Chen & Chou, 2017: 68; Löfström & Kupila, 2013: 240; Pandey *et al.*, 2016: 26; Raudmäe, 2017). Teadlikkuse tõstmine antud teemal on ilmtingimata vajalik ning selgesõnaliste juhendite ja suuniste olemasolu on kriitilise tähtsusega, et saaksime kindlad olla Eesti riigis omandatud kraadi väärtuses. Praeguse olukorra parandamiseks on vaja ülevaadet hetkeseisust tudengite hulgas, millised on nende mõtted ja teadmised plagiaadist.

Nagu näha, on teadlikkus plagiaadi esinemisest üsna napp. Samuti võib plagieerimise põhjustest järeldada, et enamjaolt võib siiski tegemist olla tahtmatu plagiaadiga, mis tähendab, et teadmiste ja oskuste arendamine võõraste materjalide kasutamiseks on ilmtingimata vajalik. Seetõttu huvitab mind, millised on infokorralduse eriala tudengite teadmised plagiaadist ning kuidas nad plagiaadiohtu tajuvad ja mida teevad selle vältimiseks.

1.3 Uurimisküsimused

Keskendun oma töös Tartu Ülikooli infokorralduse eriala kolmanda kursuse päevaõppe tudengite teadmistele plagiaadist ning nende poolt sotsiaalmeediakanalites jagatava info ja teadmiste kasutamisele plagieerimise kontekstis. Töö eesmärk on välja selgitada, mida teavad tudengid plagiaadist ning kuidas tajutakse plagiaadiohtu Facebooki vestlustes informatsiooni ja teadmisi vahetades.

Toetudes varasematele uuringutele ning oma 2019. aasta jaanuaris kaitstud seminaritööle (Paldis, 2019), püstitan eesmärgi täitmiseks järgmised uurimisküsimused:

1. Kuidas tudengid kasutavad Facebooki grupivestluses jagatud informatsiooni?
2. Kuidas tajuvad tudengid plagiaadiohtu kasutades Facebooki õppetööga seotud informatsiooni vahetamiseks ning mida teevad selle vältimiseks?
3. Millised on infokorralduse eriala tudengite teadmised plagiaadist?

2 METOODIKA JA VALIM

Lõputöö eesmärk on välja selgitada, milline on tudengite teadlikkus plagiaadist ning kuidas nad seda ohtu tajuvad, kasutades igapäevaselt infovahetuseks sotsiaalmeediakanalit Facebook. Minu töö puhul on tegemist kvalitatiivse uurimusega, andmete kogumiseks viisin läbi intervjuud Tartu Ülikooli infokorralduse eriala III kursuse päevaõppe tudengitega.

Selles peatükis kirjeldan valimit ning annan ülevaate andmete kogumise viisist ja andmete analüüsimiseks kasutatavast meetodist.

2.1 Valim

Selles uuringus moodustavad valimi Tartu Ülikooli infokorralduse kolmanda kursuse päevaõppe viis tudengit. Oma seminaritöös (Paldis, 2019) analüüsisin ma just selle kursuse tudengite Facebooki grupivestlust ning järeldused on tehtud selle kursuse põhjal, seega soovisin intervjuuerida neid, et saada ülevaade ka nende enda nägemusest ja arvamusest.

Valimi tugevaks küljeks on intervjuuerija ja intervjueeritava suhe, kuna olen olnud isiklikult seotud õpingute jooksul intervjueeritavatega ning nad saavad oma mõtteid ja teadmisi avaldada juba neile tuttavale inimesele. Minu küsimused ja arusaamine vastustest võivad olla kallutatud, kuna õpin kursusel koos intervjueeritavatega ning oman teatud taustinformatsiooni. Lisaks on mul antud teemal oma arvamus ja mõtted, mis võivad takistada objektiivset suhtumist tulemustesse. Kuid kindlasti on minu seotus pigem positiivne, kuna intervjueeritavad tunnevad end minuga suheldes mugavalt ja võivad avaldada mõtteid, mida võõrale inimesele ehk ei räägiks. Ka üksteisest möödarääkimine on vähe tõenäoline, kuna mõistame üksteise keelelisi väljendeid ja miimikat ning ka taustinfo omamine teeb teineteise mõistmise lihtsamaks.

2.2 Meetod

Andmekogumismeetodina kasutasin poolstruktureeritud intervjuud. Poolstruktureeritud intervjuu puhul on võimalik küsimuste järjekorda muuta või küsida täpsustavaid küsimusi tuginedes intervjueeritava vastustele (Lepik, *et al.*, 2014). Intervjuud viisin läbi individuaalselt ning kasutasin nii tõlgendavaid, kirjeldavaid kui ka kaudseid küsimusi, täpsustamiseks ka mõnel juhul

suletud küsimusi, et kontrollida intervjueeritavast arusaamist. Intervjuuküsimuste koostamisel tuginesin oma seminaritöö (Paldis, 2019) tulemustele ja järeldustele, seetõttu on küsimustes mõningad eeldused, kuid selles olukorras on need lubatud ning ootuspärased (Lepik, *et al.*, 2014). Intervjueeritavad jäävad anonüümseks ning intervjuude läbi viimisel andsin alguses teada neile ka nende õigustest ning küsisin luba andmete kasutamiseks selle ja edaspidiste uuringute tarbeks. Intervjuu kava koostas toetudes töös püstitatud uurimisküsimustele, lisaks erinevatele küsimustele kirjeldasin neile viit olukorda, et teada saada nende mõtteid ja arvamust plagiaadist ning selle vormidest. Olukordade kirjelduste tegemisel toetusin Hennoste (2014) artiklis välja toodud plagiaadivormidele ning Eesti hiljuti avalikkuse ette jõudnud juhtumitele.

Järgmiseks ma transkribeerisin ja kodeerisin intervjuud. Intervjuude puhul kasutasin TTÜ transkriptsiooni süsteemi (Alumäe, Tilk & Asadullah, 2019) eesti keelsete kõnede jaoks, mis konvertis salvestatud intervjuud tekstilisele kujule. Süsteemist oli küll palju abi, kuid intervjuusid tuli siiski mitu korda kuulata ning transkriptsioonides teha ulatuslikke parandusi.

Andmeanalüüsimetodina kasutasin kvalitatiivset sisuanalüüsi, mis võimaldab seada fookuse tekstile ja seal peituvatele tähendustele (Kalmus, Linno & Masso, 2015). Kvantitatiivse analüüsi puhul tuleb tegelikkust n-ö taandada sellisele kujule, mida oleks võimalik loendada ning mille põhjal oleks võimalik lahendada uurimisprobleem (Lagerspetz, 2017: 201), seejuures võivad tähelepanuta jääda intervjuudest välja tulnud huvitavad aspektid. Kuna puudus vajadus otseselt midagi loendada, otsustasin kvalitatiivse sisuanalüüsi kasuks, et saaksin uurimisküsimuste seisukohalt vaadelda kõiki olulisi aspekte.

Kvalitatiivse sisuanalüüsi puhul tegutsetakse ilma kindlaks määratud plaanita, kuid selle analüüsi usaldusväärsust ja kehtivust suurendavad sammhaaval reeglite järgi tegutsemine ning selgelt mõistetavate uurimisküsimuste püstitamine (Kalmus *et al.*, 2015). Andmete analüüsis kasutasin induktiivset lähenemist, mille puhul lähtutakse olemasolevate andmete analüüsimisel nende sisust, mitte eelnevatest teooriatest või uuringutest, nagu seda tehakse deduktiivse lähenemise puhul (Kalmus *et al.*, 2015). Intervjuude analüüsi puhul alustasin kodeerimisest, et saada põhjalik ülevaade saadud vastustest ning mõista intervjueeritavate ideid ja mõtteid. Oluliste märksõnade ja vastuste kodeerimine aitas edukalt samaaegselt analüüsida ja võrrelda eri intervjuudest pärit olevat informatsiooni. Lõin kategooriad toetudes uurimisküsimustele ning alamkategooriad vastavalt intervjuudes välja tulnud aspektidele. Koodide koondamisel kategooriatesse keskendusin ka vähem esinenud aspektidele, et luua võimalikult täpne pilt hetke olukorrast infokorralduse eriala tudengite hulgas. Kindlasti on üheks kvalitatiivse sisuanalüüsi

tugevuseks ka see, et analüüsi käigus saab määratud koode ja kategooriaid muuta ning täiendada (*Ibid.*), seega ei jää kvalitatiivset meetodit kasutades tähelepanuta mõned vähem esinevad aspektid või olukorrad, millel võib uuringu tulemustes olla oluline osa.

Selles töös oli andmekogumismeetodiks poolstruktureeritud intervjuud ning andmeanalüüsi-meetodiks kvalitatiivne sisuanalüüs. Intervjuude tegemine andis võimaluse jooksvalt eri aspekte täpsustada ning analüüsides intervjuusid kvalitatiivselt sai keskenduda sügavuti tekstile ja intervjuude käigus ilmnenule eri aspektidele.

3 TULEMUSED

Selles peatükis esitan tulemused uurimisküsimuste kaupa. Esmalt toon välja, mida tudengid jagavad ning kuidas kasutavad Facebookist saadud informatsiooni ja materjale, teiseks keskendun sellele, kuidas tundegid tajuvad plagiaadiohtu vahetades õpingutega seotud informatsiooni ja materjale Facebooki kaudu ning lõpetuseks annan ülevaate, kui teadlikud on infokorralduse eriala tudengid plagiaadist ja selle eri vormidest.

3.1 Facebookist saadud info ja materjalide kasutamine

Soovisin teada saada, millist infot Facebookis infokorralduse tudengid jagavad ja kuidas nad seda infot kasutavad, keskendudes rohkem neile materjalidele, mille jagamisega võib kaasneda plagiaadioht. Seega ei pööra ma selle töö kontekstis tähelepanu korralduslikele küsimustele, näiteks õppekavaga seotud küsimused või loengute toimumise ajad ja kohad, millel on aga infokorralduse eriala tudengite Facebooki grupivestluses oluline osa (Paldis, 2019). Ka huvitas mind, millistel tingimustel ollakse nõus oma materjale jagama või mis seda mõjutab.

Facebooki kaudu küsitakse ja jagatakse infot peamiselt kodutööde kohta, kusjuures mõnikord küsitakse otse kodutöö tegemiseks vajalikke materjale või uuritakse, kuidas mõnda raamatut kätte saada.

[INT3]: /.../ küsitaksegi mingi, et ma ei tea, kas kellelgi mingi kodutöö mingeid materjale on. Viimati oli meil mingiseid raamatuid vaja lugeda, siis oli jutt selle üle, et kust neid raamatuid saada on ja et kas kellelgi on.

Grupivestluses saavad oma mõtteid ja materjale jagada kõik liikmed, kuid määravaks, kas saadud info üldse kasutusele võetakse, võib olla info jagaja usaldusväarsus ja kohusetundlikkus. Tudengid on üsna kahtlustavad ning ei võta alati arvesse igaühe vastuseid, ikkagi usaldatakse rohkem teatud inimestelt tulnud informatsiooni.

[INT1]: Kui inimene tundub minu jaoks usaldusväärne, ma tean, et ta nagu on selline kohusetundlik või noh, ma tean natukene rohkem tema tausta nii-öelda, tunnen usaldust ta vastu, et siis ma kasutan seda ja usun teda, mis ta ütleb.

Tulebki välja, et faile ja konkreetseid materjale pigem eelistatakse jagada personaalselt või väiksema liikmete arvuga grupivestlustes, rolli mängib, kui lähedased suhted antud inimesega on.

[INT2]: /.../ näiteks ongi need, kellega põhimõtteliselt kogu aeg suhtlen, nagu mingi viis-kuus inimest, kui nendest keegi küsib, pole nagu probleemi.

Mind huvitas, mida tudengid mõtlevad, kuidas kursusekaaslased grupivestlustes liikuvat informatsiooni kasutavad. Nad küll täpselt ei tea, kuidas keegi vestlusest saadud infot ja materjale kasutab, kuid üldjuhul arvatakse, et keegi ei kopeeri otseselt ning ei kuritarvita sealset informatsiooni, see võetakse teadmiseks ning pigem üritatakse asi ümber kirjutada oma sõnadega. Intervjueeritavad tõid välja, et nad isegi ei oota, et kaastudengid jagaks nendega mingeid konkreetseid materjale, kuid soovivad saada informatiivset vastust, et kodutööga edasi iseseisvalt hakkama saada. Samas on ikka nii, et kui võtta kellegi mõtted või töö eeskujuks, võivad paratamatult ka oma mõtted ja ideed sarnaselt liikuda.

[INT2]: Nende kodutööde puhul lihtsalt loengi läbi, mis vastus temal oli ja siis vaatan kuidas nagu ma aru saan, siis lõpuks sellest ajast ja selle põhjal püüan oma vastuse moodustada.

Nagu juba öeldud, on Facebook mugav ja kiire infokanal, kuhu pöördudes saavad tudengid oma küsimustele enamjaolt kiired vastused. Kuid mõnikord jääb info saamata, suurema osalejate arvuga Facebooki grupivestlustes juhtub tihti, et vestlusesse esitatud küsimust näevad paljud, kuid keegi ei vasta. Keegi ei tunne sellises suures grupis isiklikult kohustust vastata või teisel juhul vastatakse võimalikult lühidalt ja üldsõnaliselt.

[INT4]: Tahaks ikkagi saada sellist ammendavat vastust, millest on abi, et kui on selline ühesõnaline, et tee umbes niimoodi ja vaata sealt, siis ei ole abi, sest ma olen ise ka lugenud seda juhendit, et tahaks võib-olla, et keegi seletaks rohkem lahti neid asju.

Soovisin teada, miks üldse vahetatakse õppetöölalt infot Facebookis. Nimetati, et see info teeb osa tudengite elu lihtsamaks, näiteks kui juba kodutöö valmis teinud tudengid jagavad kogemusi või lausa pilte oma tööst, kust saab üsna täpse ülevaate, kuidas ja mida täpselt teha tuleb. Lisaks on FB vestluse kaudu jagatava info puhul oluline aspekt see, et infovahetus on kiire, kogu sisu jääb alles ning seda saab igal ajal uuesti vaadata või kasutada.

[INT1]: Et kui on messenger, siis ma saan siin levitada kiiresti, kas või a`la kellelegi edasi saata, kes seal nagu veel küsib või siis ma saan nagu võtta igal ajal selle lahti võtta.

Üldiselt jagatakse infot väga mitmesugusel kujul: faile, materjalide linke, saadetakse oma töödest pilte/kuvatõmmiseid või jagatakse kogemusi.

[INT3]: /.../ kindlasti ka mingit otseseid kodutööd olen mina jaganud, saatnud teistele mingeid screenshote mingitest töödest või täitsa no faile /.../.

Facebooki kaudu vahetatakse infot peamiselt kodutööde kohta. Materjalide ja info vahetamisel on määrav vastaspoole usaldusväärsus, tudengid peavad seda oluliseks nii info jagamisel kui ka selle kasutamisel, seega eelistatakse faile ja konkreetsemat infot jagada väiksemates gruppides. Tudengid usuvad, et sellest kanalist pärit infot enamjaolt otseselt ei kopeerita ning see võetakse lihtsalt teadmiseks oma kodutöö tegemisel, sellegipoolest on seal vahel vaikus või vastatakse napsõnaliselt. Kuid siiski eelistatakse Facebooki peamise infovahetuskanalina, kuna info liigub seal kiiresti ja seda on võimalik igal hetkel uuesti vaadata ning kasutada, lisaks saab jagada infot eri kujul: failid, kuvatõmmised, lingid.

3.2 Plagiaadiohu tajumine Facebookis

Soovisin teada saada, kas ja kuidas tudengid oma matrejalale jagavad ning millised tegurid seda mõjutavad. Kuna keskendun oma töös plagiaadiohule, huvitas mind, kas tudengid tajuvad seda ohtu Facebook Messngeri kasutades ning kuidas nad püüavad vähendada võimalust, et keegi kasutaks nende poolt jagatud ebaeetiliselt.

Informatsiooni ja materjalide jagamisel on väga olulised usaldusväärsus ja lähedased suhted, mis annavad teatud kindluse selle suhtes, kuidas jagatuga edasi käitutakse. Selgus, et grupivestlusest on tihtipeale üsna keeruline vastust saada, mis tähendab, et jagatava info valesti kasutamise pärast tuntakse niivõrd muret, et abipalvetele ei vastata.

[INT3]: Seal on nagu teinekord üpris keeruline vastust saada, et ma ei tea, kas ei taheta jagada või ei julgeta jagada või mingi teema seal on.

Tudengid peavad oma mõtteid üsna väärtuslikuks ning nad ei soovi ka oma mõtete ja tööde jagamisega teiste elu väga lihtsaks teha, kuna teatud kodutööde tegemine on väga aeganõudev ja nõuab palju mõtlemist. Samamoodi kardavad nad, et kaaslased võivad oodatust rohkem kasutada nende mõtteid.

[INT5]: Kui ma tunnen, et ma olen palju vaeva näinud, siis ma ei taha lihtsalt, et minu mõtteid väga palju kasutaks. Ilmselt mul on jah selline alateadlik hirm, et äkki keegi kasutab ja see tuleb kuidagi välja ja sa kardad, et õppejõud kuidagi märkab seda.

Mind huvitas ka, kuidas ja kellega tudengid infot ja materjale jagavad, sest siis saab teada, kas ja kuidas seejuures tajutakse plagiaadiohtu ning mida tehakse selle vältimiseks. Selliseid olukordi, kus keegi omaalgatusel lisaks faili või mõne kodutöö vastuse kursuse grupivestlusesse, ette ei tule, infot jagatakse ainult siis, kui kellelgi on tekkinud vajadus ja ta julgeb küsida. Samuti selgus, et konkreetsemat informatsiooni, näiteks faile või mõne kodutöös oleva küsimuse vastust, jagatakse väiksemates gruppides või lausa personaalselt, et vältida materjali sattumist liiga laiale ringkonnale.

[INT1]: Tavaliselt ma nii suures grupis ei ole nagu midagi jaganudki, vaid kui keegi näiteks küsib seal suures grupis, siis ma kirjutatan talle privaatelt ja ma saadan talle selle töö privaatelt.

Tudengid kardavad kõige rohkem otsest kopeerimist ning selle vältimiseks mõeldakse sellele, kuidas oma informatsiooni ja materjale jagada. Kõige lihtsam on kirjutada oma sõnadega, n-ö kirjeldada oma tegevuskäiku või arusaama, lisaks saab saata pilte, mille puhul ei ole otsene kopeerimine samuti võimalik, kaastudeng saab selle eeskujuks võtta.

[INT3]: Pigem jagatakse sellisel viisil, et keegi ei saa seda sõna-sõnalt maha võtta. Et wordi dokumendi asemel kasutada PDF ja eks neid kuvatõmmiseid. Ja kui on mingi kiire küsimus, siis kirjutada nii-öelda oma sõnadega oma töö nii-öelda ümber, et ei oleks otsene, vaid nagu kaudne mõte.

Info ja failide jagamisel on tähtis roll usaldusel ning seega ei julge tudengid tihti suures grupivestluses infot jagada, kuna kõik vestluse liikmed pole nii usaldusväärsed. Samas väiksemates grupivestlustes või individuaalselt ollakse valmis oma faile jagama. Plagiaadiohu tõttu üritavad tudengid ka infot jagada nii, et otsene kopeerimine poleks võimalik, näiteks jagatakse pilte või sõnastatakse oma mõte ümber.

3.3 Teadlikkus plagiaadist ja selle vormidest

Teadlikkus plagiaadist ja selle eri vormidest on valdkonniti väga erinevad ning infokorralduse eriala tudengid peaksid olema need, kes teavad hästi, millega tegu. Soovisin teada saada, millised on nende teadmised plagiaadist ja selle vormidest ning kuidas nad üldiselt sellesse suhtuvad.

Lisaks huvitas mind, kas nad teavad plagiaadijuhtumitest, millised tagajärjed neil on ja kuidas on nad rahul juhenditega, mis peaksid aitama tudengitel plagiaati vältida ning käituda korrektselt.

Intervjuude käigus selgus, et tudengid teavad, mis on plagiaat ning mõistavad, milline käitumine liigitub plagiaadi alla. Nende jaoks on tegemist plagiaadiga olukorras, kus keegi kasutab kellegi teise mõtteid või ideid enda omadena ning ei lisa sinna juurde viidet, mõtted kas lausa kopeeritakse või tehakse ainult pisimuudatused.

[INT3]: Plagiaat on ikkagi see, kui ma võtan teise inimese töö ja ma muudan tõesti umbes seal ainult oma nime ära, võib-olla panen mõne hästi väikse sõnastuse teistmoodi kuidagi ja siis esitan seda oma nime alt.

Plagiaat võib esineda mitmel viisil ning selle vältimiseks on oluline viitamine. Infokorralduse tudengid teadsid väga hästi, et konspekti ja üldtuntud faktide puhul pole vajadust viidata. Konspektid tehakse ainult endale kasutamiseks, seega pole viitamine vajalik, kuid tudengid märkisid, et nad ei vormista küll korrektseid viiteid, aga lisavad tihti kasutatud allikad igaks juhuks ikkagi juurde. Kuid teatud olukordade puhul tekib kahtlusi, kas tegemist on faktiga, millel siiski on vajadus viidata, näiteks toodi välja mõistetega seotud olukord. Üldtuntud faktide puhul on keeruline mõista, mis täpselt sinna alla kuulub ja mis mitte.

[INT2]: /.../ mingid põhimõisted või asjad nagu, umbes mis on info, et iga mees teab seda, iga õppejõud teab seda ja siis ongi siuke, et kas ma peaks ikka selle mõiste nagu välja kirjutama, kes ma pean ikka nagu selle allika ka panema või siis lihtsalt nagu tegelikult see on ju üldtuntud.

Tsitaatide puhul olid tudengid veidi ebakindlamad ning nad polnud päris kindlad, kuidas viide peaks olema vormistatud, kuid jutumärkide kasutamist tsitaadi puhul pidasid nad vajalikuks. Üldiselt kasutavad nad tsitaate vähe ning pigem üritavad seda vältida, eelistades refereerimist. Refereeringu puhul rõhutatakse oma sõnadega kirjutamise oskust, raskemate ja spetsiifiliste mõistetega tekstide puhul on teksti muutmine ning ümbersõnastamine keeruline, mistõttu tehakse vahel ainult pisimuudatused.

[INT2]: Mõnikord on need mingid sellised raskemad tekstid, nagu inglise keeles mingid siuksed rasked, et vaevu tõlgid eesti keelde. Ja siis ongi hullult võõraid mõisteid ja mingeid fakte täis ja sa ei saagi väga nagu mingi hakata seal oma sõnadega seletama, kuna sa tõesti ei saa aru, mis seal on, et sul ongi ainuke võimalus ongi panna tuim tõlge otse sellest võõrkeelsest lausest, kuna lihtsalt ei oska oma sõnadega seletada.

Kui teatud juhtudel võib tudengitel tekkida kahtlusi, siis kopeeri-kleebi puhul on nende jaoks tegemist ilmselge plagiaadiga ning see pole kuidagi vabandav. Kopeeri-kleebi puhul on tegemist puhtalt laiskusega ning pole viitsitud töö tegemisel vaeva näha, et lisada kasvõi mõni oma mõte ja natukene lauseid ümber sõnastada. Keerulisem on lugu aga endale viitamisega, tudengid peavad enda varem kirja pandud mõtteid ja tehtud töid selliseks, mida võib vabalt kasutada ja millele pole vajadust viidata. Endale viitamist töid tudengid välja ainult lõputöö kontekstis ning muude ainete raames tehtud tööde puhul ei pea nad seda vajalikuks.

[INT1]: No tegelikult, kui on mingi lihtsam kodutöö või noh, selles mõttes nagu mingi, et ei ole nii olulise tähtsusega kodutöö, siis muidugi minu mõte, minu õigus on seda kasutada nii, kuidas ma seda tahan. Aga kui näiteks nüüd ma kirjutan nii-öelda lõputööd ja ma viitan oma lõputöös oma eelmisele tööle, mis on seminaritöö.

Internetiajastul on meie ümber tohutult informatsiooni ning milline sellest on usaldusväärne, tuleb inimesel endal selgeks teha. Infokorralduse tudengid töid välja, et piir oma mõtete ja teiste mõtete vahel on väga õhuke. Inimene võtab endaga ju uut infot kaasa igalt poolt ning ühel hetkel ta ei suuda enam eristada, kust miski tulnud on ja kas see vajaks viidet. Ebausaldusväärseid allikaid üritatakse küll vältida, kuid vahel saab sealt hea mõtte ning siis pannakse see töösse oma mõtena, kuna n-ö ametliku allikana see lihtsalt ei kvalifitseeru töösse.

[INT4]: Tulebki see, et kus jookseb see piir, et mis on su enda teadmine, mida sa nagu kasutad töös ja siis on mingi mõte ja mis sa oled ühe mingi väikse lõigu kuskilt teiselt kuulnud ja siis sa oled seda enda jaoks edasi arendanud.

Samuti huvitas mind, millised on tudengite enda mõtted ja hoiakud plagiaadi teemal. Infokorralduse tudengid peavad autorile viitamist oluliseks ning nende jaoks on plagiaadi puhul tegu kuriteoga. Samuti ei soovita teha koostööd tudengitega, kellel on kalduvus kasutada palju teiste öeldut ning kelle suhtumine teiste materjalide kasutamisse on liiga vaba. Viitamine tekitas meelehärmi eriti esimesel aastal, kui keegi ei teadnud, kuidas on õige ning õpetussõnu õppejõudude poolt tundus ka vähe, nüüd võetakse seda loomuliku osana ühe kodutöö tegemisel.

[INT2]: Nüüd on see juba niisuguseks, ma ei tea, see on nagu igapäeva osa, et ma ei oskaski enam kuidagi teistmoodi, viitamine on nii pähe kulunud, et need reeglid, nii on siis, las olla.

Plagiaadijuhtumitega infokorralduse tudengitel kokkupuuteid pole, seega ei ole nad ka päris täpselt kursis tagajärgedega. Nad teavad, et plagiaadiga vahele jäämine võib lõppeda ülikoolist

eksmatrikuleerimisega, kuid kuidas see kogu protsess täpselt välja näeb, seda nad ei tea. Avalikkuse ette jõuab üsna vähe juhtumeid, seega kuulevad nad teatud juhtumitest ainult osaliselt ja seda ka tuttavate kaudu.

[INT5]: Et on mõned inimesed, kes on sattunud komisjoni, et aga ma ei tea, mis nendest nagu otseselt sai.

Tudengite arvates peaks karistus sõltuma teo raskusastmest, näiteks kopeeri-kleebi puhul on tegemist ilmselge plagiaadiga ning see väärib ülikoolist välja viskamist, kui aga kogu töös on ainult mõned laused või lõigud lainud valesti, tuleks karistuse suhtes olla leebem. Samuti selgus, et nende sõnul on oluline vahe, kas plagiaat on olnud sihilik või see on juhtunud kogemata töö käigus, näiteks lõikude ümber tõstmisel on viited sassi lainud.

[INT4]: Aga siin ka oleneb, kas see plagiaat oligi nagu, et ta meelega ei tahtnud nagu viidata, et esitada oma mõtetena või ta lihtsalt ei olnud oskust, et mul läks meelest ära natuke panna sinna mingit viidet juurde niimoodi.

Ülikooli tulles on tudengite teadmised plagiaadist ja viitamisest üsna napid, seega osutus ka esimene semester selles suhtes infokorralduse tudengitele keeruliseks. Nende sõnul on ühiskonnateaduste instituudil väga hea viitamise juhend, mis on aluseks kodutööde tegemisel ja sealsete viidete vormistamisel. Juhend on üsna lühike ning seal on välja toodud traditsioonilisemad juhtumid, kuid tudengid tunnevad puudust rohkematest näidetest, kuna väga tihti lihtsalt ei oska korrektset viidet olemasolevate näidete põhjal vormistada.

[INT4]: Seal on hästi nagu toodud üks näide umbes, et kui sul on artikkel, paned niimoodi, aga et kui mul on näiteks veebiartikkel, kuidas erineb või kui mul on mingi teine allikas, kuidas selline, et tegelikult neid näiteid tuleks nii palju juurde teha.

Infokorralduse tudengid mõistavad plagiaadi olemust ning samuti on teadlikud selle eri vormidest, näiteks teatakse, et võõra teksti kopeerimine oma töösse ilma viitamata on plagiaat, refereerimise puhul on oluline ümbersõnastus ja samuti viide, tsitaadi kasutamisel on tähtis kasutada jutumärke, kuna muidu on samuti tegu plagiaadiga. Muidugi tekib neil kahtlusi, kuid need on pigem seotud korrektse viite vormistamisega, mitte sellega, kas üldse on vaja viidata. Plagiaat on nende jaoks kuritegu ning kõige rängem plagiaadivorm on kopeeri-kleebi, mille puhul on ülikoolist eksmatrikuleerimine õigustatud. Tudengid on ühiskonnateaduste instituudi juhendiga rahul, kuid sooviksid sinna juurde rohkem näiteid, sest nad ei soovi viitamisel eksida ja tahavad olla teiste materjalide kasutamisel korrektsed.

4 JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Selles peatükis analüüsin intervjuude kaudu saadud tulemusi. Järelduste tegemisel toetusin oma kogemustele, varasematele uuringutele ning intervjuude käigus selgunud aspektidele.

4.1 Facebookist saadud info ja materjalide kasutamine

Facebookis on loodud grupivestlus, kuhu kuuluvad kõik infokorralduse eriala kolmanda kursuse päevaõppe tudengid. Nii selles uuringus kui ka minu seminaritöös (Paldis, 2019) ilmnas, et Facebooki grupivestluses vahetatakse infot väga paljudel õppetööga seotud teemadel ning kogu seda infot jagatakse eri kujul, näiteks fotod, kuvatõmmised, failid, lingid, omasõnalised kirjeldused.

Grupis võib jagada infot igaüks, aga ega igaühelt tulnud informatsiooni võeta 100%-lise tõena, vaid ka seda üritatakse kontrollida. Rohkem kasutatakse usaldusväärsemalt inimestelt tulnud informatsiooni, mis tähendab, et infokorralduse eriala tudengid ei kasuta igasugust infot arutult. Malaisias tehtud uuringus peeti Facebooki kaudu teadmiste jagamise eeliseks, et seal jagatav informatsioon salvestatakse ning kõik grupiliikmed näevad ja teavad, kellelt informatsioon pärineb (Moghavvemi *et al.*, 2017: 8). Kuna info salvestatakse, on seda võimalik igaühel igal ajal kasutada. Nagu üks tudeng tõi välja, on kõik väga lihtsasti jagatav, mis aga viitab sellele, et tudengid võivad kaastudengi poolt jagatud informatsiooniga käituda vastutustundetult, seega võib vestluses jagatud fail jõuda autori jaoks täiesti tundmatutesse kättesse. Facebook Messngeris on failide, piltide ja sõnumite edasi saatmine tehtud väga lihtsaks, selleks on vaja teha ainult paar nupule vajutust.

Infovahetus Facebooki kaudu on tudengitele vajalik, kuna tihti jääb mingist teadmisest puudu või tekib segadus kodutööd tehes, mida täpselt nõutakse. Minu seminaritöös (Paldis, 2019) selgus, et teise õpinguaasta jooksul ei jagatud Facebooki kogu kursuse grupivestluses ühtegi faili. Selles uuringus selgus intervjuude käigus, et faile jagatakse küll, kuid seda eelistatakse teha pigem väiksemates gruppides või personaalselt. Tudengid rõhutasid seejuures usalduse olulisust, mis tähendab, et nad ei jaga oma materjale ja linke mõtlematult ning kogu kursuse grupile oma tehtud kodutöid ei taheta näidata. Hollandis tehtud uuringu käigu selgus samuti, et suurem

usaldus toob kaasa n-ö väärtuslikuma info jagamise (Rutten, Blaas-Franken & Martin 2016: 208). Usaldus tagab selle, et jagatud materjaliga ei käituta valesti ning pole vajadust muretseda plagiaadiohu pärast.

Oma faile ei jagata kogu kursuse grupis, kuna usaldus kõikide sealsete liikmete vastu pole samasugune. Kuid see grupp on ideaalseks kanaliks kiireloomuliste küsimuste puhul, millele vastuseks ei soovita faile, vaid kellegi omasõnalist seletust või soovitusi. Vestluses on sellegipoolest tihti vaikus või on saadud vastused üsna üldsõnalised, mille põhjuseks võivad olla teatud ohud, mida tudengid tajuvad ja mille tagajärgi kardavad. Näiteks võivad sellise info vahetamisega kaasneda petmine, plagiaadioht, funktsioonide kopeeri/kleebi (copy/paste) sobimatu kasutamine (Arkorful & Abaidoo, 2015: 36). Tudengid ei vasta või annavad üldsõnalisi vastuseid just seetõttu, et vältida kopeerimist või liiga sarnaseid vastuseid kodutöodes. Ühe intervjuu käigus selgus, et tudeng on olnud olukorras, kus üks osapool on sihilikult jaganud vale informatsiooni. Sellised juhtumid ja teadlikkus ohtudest võivad tudengid teha ettevaatlikuks, seega on usaldusel põhjendatud roll informatsiooni jagamisel ja kasutamisel.

Peamiselt kasutatakse vestlusest saadud infot teatud asjast arusaamiseks ning seejärel on võimalik kujundada oma arvamus ja panna kirja oma vastus. Nagu tuli intervjuust välja, on oht, et vastust lugenud tudengid hakkavad mõtlema sarnases suunas ning ülesannete vastused võivad olla mitmel tudengil väga sarnased. Vastupidiselt sellele selgus aga Malaisia tudengite hulgas läbi viidud uuringus, et tudengid ei muretseda teadmiste jagamise üle, sest nad ei tunne, et see mõjutaks nende teadmiste unikaalsust (Moghavvemi *et al.*, 2017: 8). Vastuste sarnasus võib põhjustada kahtlusi õppejõus ning probleem võib tekkida kõigil, ka sellel, kes oma vastust lahkelt jagas.

Tudengid eelistavad jagada konkreetsemat infot väiksemates gruppides või personaalselt ning seda seetõttu, et nad saavad kindlad olla, kuidas nende jagatud informatsiooniga edasi käitutakse. Informatsiooni jagamisel ja kasutamisel on väga oluline roll just usaldusel, mis saavutatakse tihedamalt suheldes või koos rühmatöid tehes. Infot vestlusest küll otseselt ei kopeerita, kuid mõtete ja ideede kogumine sealt võib viia sarnase vastuse saamiseni, mis võib ohuks olla kõikidele osapooltele. Infokorralduse tudengid tajuvad neid ohte ning grupivestluses on tihti seetõttu vaikus või antakse üsna üldsõnalisi vastuseid, et kellelgi ei tekiks võimalust kopeerida või anda oma kodutöös liialt sarnane vastus.

4.2 Plagiaadiohu tajumine Facebookis

Facebook on kiire ja mugav kanal ning nagu eelmises alapeatükis näha sai, ei jaga ega kasuta tudengid mõtlematult infot Facebooki grupivestluses, sest teatud ohte nad ikkagi tajuvad. Kui arvestada seminaritöös (Paldis, 2019) selgunud fakti, et faile ei jagatud, võiks arvata, et tudengid tõesti tajuvad plagiaadiohtu ning nad tõesti kardavad jagada oma töid tervele grupile. Nii suure grupi puhul ei tea tegelikult, kuidas keegi informatsiooni kasutab, milline on tema suhtumine, kas ta peab lugu teiste mõtetest ja ideedest ning kui teadlik ta üldse on plagiaadist ja selle esinemisest. Plagiaadi esinemise võimalus on väga tõenäoline, kui tudengid teevad koostööd ning jagavad oma teadmisi ja kogemusi (Wojtas, 1999, viidatud Park, 2003: 474 kaudu). Üldsõnalised vastused või n-ö vaikus vestluses viitavad sellele, et informatsiooni jagamisel ollakse tõesti pelglikud ja igal juhul eelistatakse sisukamat informatsiooni vahetada privaatses vestluses.

Üldsõnalised vastused või mittevastamine võivad viidata küll sellele, et tudengid tajuvad plagiaadiohtu, kuid nagu intervjuude käigus selgus, võib hoopis olla selle põhjuseks teatud sorti kadedus. Ka Malaisia ülikoolides tehtud uuringus selgus, et rolli mängivad mitmed tegurid, mis võivad takistada oma teadmiste jagamist, näiteks puudulik suhe; hirm, et teine teeb paremini; põhimõte „jagan ainult siis, kui nemad jagavad ka minuga”; hoiak „teistele ei näita”; hirm anda vale informatsiooni (Chin Wei *et al.*, 2012: 336). Ülikoolis valitseb tudengite vahel ikka teatud konkurents, mis võib olla oma failide jagamisel suuremale ringkonnale isegi suurem takistus kui kartus plagiaadi ees. Oma töö jagamisega ei taheta teiste elu liiga lihtsaks teha, kuna see on nõudnud palju aega ja pingutamist ning oma kirja pandud mõtted ja ideed on tudengile väärtuslikud.

Kuigi suuremas grupis välditakse jagamist, siis personaalselt ja väiksemates gruppides jagatakse oma teadmisi ja faile üsna kergekäeliselt. Nagu ka intervjuus välja tuli, on ülikooli õpingute jooksul hirm vähenenud ning oma faile jagatakse nüüd vabamalt. Seda võin ka ise väita, kui ülikooli esimesel aastal olin ma väga tagasihoidlik oma kirjalike tööde jagamisel, siis nüüd võin neid jagada üsna lihtsasti, peab julgema ainult küsida minult. Infokorralduse eriala kolmanda kursuse tudengitel puudub hirmutav ja halvasti lõppenud kogemus, mis võib olla üks põhjus, miks ollakse oma failide jagamisel vabamad. Tartu Ülikooli õppejõudude ja üliõpilaste hulgas läbi viidud uuringus selgus, et plagiaati ei peeta levinud probleemiks just seetõttu, kuna need juhtumid pole avalikud ja laiemale ringkonnale teada (Tasa, 2018). Hiljuti avalikuks tulnud Rainer Vakra juhtum on jõudnud paljude eesti inimesteni, lisaks avaldas meedia sel perioodil

palju plagiaaditeemalisi artikleid. Juhtum ise on negatiivne, kuid sellise asja avalikuks tulek aitab tõsta teadlikkust plagiaadist ja selle esinemisest.

Kuigi infokorralduse kolmanda kursuse tudengid usuvad, et nende kaastudengid ei kopeeri vastuseid vestlusest või lõike jagatud failidest oma töösse, pööravad nad tähelepanu sellele, millisel kujul nad infot jagavad. Minu seminaritöös (Paldis, 2019) selgus, et faile ei jagatud, kuid pilte ja kuvatõmmiseid aga küll. Ka üks intervjuueeritavatest tõi välja, et piltide puhul ei ole otsene kopeerimine võimalik. Andes vastuseid nii, üritavad tudengid tõenäoliselt vältida kopeerikleebi tegevust, mis on plagiaadi üks kõige rängemaid vorme. Sellest võib järeldada, et tudengid tajuvad plagiaadiohtu Facebookis suheldes ning riske üritatakse vähendada jagades faile väiksemates gruppides või personaalselt, saates faili asemel pilt või kuvatõmmis tööst. Üks oluline põhjus, miks informatsiooni ja faile plagiaadiohu tajumisest hoolimata jagatakse, võib olla suhete hoidmine oma kursusekaaslastega, ei soovita teiste poolt tõrjuvat või mingil moel halba suhtumist.

Infokorralduse kolmanda kursuse päevaõppe tudengid kindlasti tajuvad plagiaadiohtu Facebookis infot vahetades ning selle vältimiseks suheldakse väiksemates gruppides, saadetakse faili asemel pilt/kuvatõmmis või edastatakse oma mõte ümber sõnastatult ja üsna üldisena, et poleks võimalik kaastudengitel vastuseid otse oma töösse kopeerida. Halbade kogemuste puudumine on muutnud tudengid aastate jooksul vabamaks oma failide ja materjalide jagamisel ning samuti on nende jaoks oluline hoida kursusekaaslastega häid suhteid, mistõttu nad ei taha öelda „ei“.

4.3 Teadlikkus plagiaadist ja selle vormidest

Plagiaat on aktuaalne teema kogu maailmas ning teadmised sellest on valdkonniti väga erinevad. Infokorralduse eriala tudengid on just need inimesed, kes peaksid antud teemaga olema väga hästi kursis, kuna nende töö eeldab palju igasuguste andmete ja info töötlemist ning jagamist.

Infokorralduse tudengite jaoks on plagiaat teiste mõtete ja ideede kasutamine oma nime alt sellele viiteid lisamata. Tartu Ülikooli kodulehel (Akadeemiline..., 2019) on kirjas, et plagiaat on loomevargus, mille puhul kasutatakse teiste inimeste poolt loodud materjale enda omana, esitades see sõnasõnaliselt või veidi muudetud kujul viitamata kasutatud materjalidele. Kui võrrelda infokorralduse eriala kolmanda kursuse tudengite öeldut selle definitsiooniga, siis võib väita, et nad olid üsna täpsed ning nad teavad, kuidas plagiaati defineeritakse ning milles see

seisneb. Plagiaadil on aga palju eri vorme, mis tähendab, et materjalide kasutamisel tuleb olla tähelepanelik, kuidas ja mida kasutada. Kuid tudengites tekitab just see kahtlusi, kuidas ja millal on viidata tarvis. Internetis on palju igasugust materjali, mis on pärit eri allikatest, seetõttu võib tudengitele internetis leiduvate materjalide kopeerimine ja kasutamine ilma autorile viitamata tunduda aktsepteeritav (Jones *et al.*, 2008: 169). Infokorralduse tudengid teadsid, et näiteks üldtuntud faktide puhul pole viitamine vajalik, ent ikka tekib vahel kahtlusi, kas on tegemist üldlevinud teadmise või mitte. Sellisel juhul jäetakse viitamata või viidatakse igaks juhuks, mis ei ole väga teadlik käitumine.

India ülikoolis tehtud uuringus selgus, et tudengid on teadlikud plagiaadist, kuid paljud neist ei tea, milliseid tegutsemisviisid sinna alla kuuluvad (Pandey, Sharma & Rawal, 2016: 26). Ka Tasa (2018) Tartu Ülikoolis tehtud uuringus selgus, et nii õppejõud kui tudengid ei tea, millised on plagiaadivormid ning millisel juhul on tegemist plagiaadiga. Infokorralduse tudengite puhul seda probleemi pole ning nad teavad, et teiste materjale kasutades on vaja viidata, refereerimisel teksti muuta või tsitaadi puhul kasutada jutumärke. Raudmäe (2017) uuringus selgus, et õppejõudude väitel puuduvad tudengitel piisavad oskused tsiteerimisel ja refereerimisel. Infokorralduse tudengid märkisid, et nad teavad, et refereerimisel on vajalik mõtted oma sõnadega ümber kirjutada, kuid tihti on tekstides palju spetsiifilisi mõisteid, mis teeb ümber sõnastamise keeruliseks. Ühes Ameerika edelsaosa ülikoolis õppejõudude seas tehtud uuringus selgus samuti, et tahtmatu plagiaadi peamiseks põhjusteks on kehv ümbersõnastus ja eba-korrektssed viited (Greenberger, Holbeck, Steele & Dyer, 2016: 81). Kui tudengid alles tutvuvad uue materjaliga ja neil puuduvad antud teemast eelnevad teadmised, on kohe üsna keerukas seda uut infot oma sõnadega kirjeldada, mistõttu tihti tehaksegi ainult pisimuudatused. Tudengid üritavad aga teha mingeidki muudatusi, et vältida täielikult kopeeri-kleebi varianti.

Kui refereerimisel ja tsitaatide kasutamisel on selge, et teisele autorile on vaja viidata, siis endale viitamist ei pea tudengid vajalikuks ning mõnest oma varasemast tööst pärit mõtete kasutamist ei peeta plagiaadiks. Endale viitamist mainiti ainult lõputöö kontekstis, kus on vaja viidata oma seminaritööle. Järelikult ei ole tudengid tutvunud õppekorralduseeskirjaga (2018), kus on kirjas, et varasemalt tehtud töö esitamine pole lubatud. Seega tuleks tudengite tähelepanu rohkem juhtida sellele, et ka oma varasemate mõtete kasutamine mõnes teises töös võib olla plagiaat. Ka mina ise olen tihti mõelnud, et kas ma võin uuesti kasutada mõnes teises aines tehtud kodutööd ning jõudnud järeldusel, et kuna see on minu tehtud, siis ei tohiks see olla keelatud.

Informatsiooni on meie ümber palju ja ühel hetkel võib segamini minna, kas tegemist on enda või kelleltki teiselt saadud ideega. Samas tõid tudengid ka välja, et tihti saadakse mõte kuskilt ebausaldusväärsest allikast, millele teadustöö kontekstis ei kõlba viidata ning seega kasutatakse seda oma mõttena, kuna see tundub väärtuslik. Sel juhul on tegemist tahtliku plagiaadiga, kuid samas võib ka tegu olla tahtmatu plagiaadiga, kuna tudengil lihtsalt puuduvad piisavad oskused ja teadmised, näiteks ei osata otsida asjakohast infot usaldusväärsetest allikatest või on erialased materjalid liiga keerulised. Ameerikas tehtud uuringus leiti, et tudengid võivad plagieerida, kuna veebipõhistes keskkondades puudub tihti ülevaade kirjutise avaldamisest ja autorist (DeVoss & Rosati, 2002: 196). Sellisel viisil teiste materjalide kasutamine on kindlasti keelatud, kuid tudengitel puuduvad halvad kogemused, seega ei mõista nad päris täpselt oma tegutsemise tõsidust ja ei oska karta tagajärgi. Infokorralduse tudengid teavad, et plagiaadi puhul võib olukord lõppeda ülikoolist eksmatrikuleerimisega, kuid reaalseste situatsioonidega neil kokkupuuteid ei ole.

Plagieerimisel on mitmeid põhjuseid: huvipuudus, ajapuudus ja aja planeerimine, kogemuste vähesus, vähesed teadmised viitamisest, ebaselged või olematud eeskirjad ja reeglid (Chen & Chou, 2017: 68; Löfström & Kupila, 2013: 240; Pandey, Sharma & Rawal, 2016: 26). Infokorralduse tudengid ikkagi pööravad palju tähelepanu viitamisele ning seega võib nende puhul enamasti rääkida tahtmatust plagiaadist, mis võib ette tulla olukorras, kus ei tea täpselt, kuidas viidet vormistada. Tahtmatut plagiaati peeti enim esinevaks plagiaadivormiks Helsingi ülikoolis läbi viidud uuringus (Löfström & Kupila, 2013: 240), mis on ka tõenäoline, kuna tudengid tihti ei oska arvatagi, et nad kuidagi valesti käituvad. Tahtmatu plagiaadi vältimiseks vajavad tudengid rohkem juhendeid ja praktikat akadeemiliste tekstide kirjutamisel, näiteks teadmised viidete moodustamise ja nõuetekohase ümbersõnastuse kohta (Chen & Chou, 2017: 68).

Ühiskonnateaduste instituudi viitamisjuhendit hindasid tudengid kõrgelt, kuid nad sooviksid seal näha rohkem näiteid, kuna materjalide kasutamisel tekib palju erisuguseid olukordi. On ilmselge, et juhendisse ei ole võimalik panna näiteid kõikvõimalikest olukordadest, kuid näited peaksid olema sellised, millele toetudes oskab tudeng ise vajalikud viited koostada. Infokorralduse tudengite soov põhjalikuma juhendi järele tõestab seda, et nad soovivad viitamisel olla korrektsed ning ei soovi eksida. Plagieerimise vähendamiseks ja selle mõistmiseks tuleb õpetajatel juba põhikoolis ja gümnaasiumis tähelepanu juhtida digitaalse sisu asjakohasele ning vastutustundlikule kasutamisele, et vältida tudengite vääriti käitumist ülikoolis (Chen & Chou, 2017: 69). Selle

tõid ka infokorralduse tudengid välja, et keskkoolis pöörati teemale väga vähe tähelepanu ning seetõttu oli ülikoolis algul väga raske mõista viitamise vajalikkust. Tänapäeval on sotsiaalmeediakanalite kasutamine õpingute osana igapäevane ja nagu ülalpool selgus, on olemas täiesti reaalne plagiaadioht Facebooki kaudu infot vahetades. Woodley ja Silvestri (2014: 128) toovad oma artiklis välja, et sotsiaalmeediapoliitika peaks olema osa õppekavast ning lisaks aastal 2012 läbi viidud üleeuroopalises plagiaaditeemalises uuringus IPPHEAE (Stabingis, 2013) selgus, et Eestis pole välja töötatud institutsioonilisi eeskirju, mis oleksid efektiivsed plagiaadi vältimiseks, ennetamiseks ja tõkestamiseks. Seega võib järeldada, et Eestis oleks tarvis ühtset poliitikat, mis oleks aluseks nii üldharidus- kui ka kõrgkoolidele plagiaaditeemaga tegelemisel. Ühtne poliitika aitaks õpilastel ja tudengitel asjast lihtsamini aru saada ning samuti saaks kogemusi ja teadmisi vahetada mistahes koolis õppiva kaaslasega, kuna ootused ja eeskirjad on kõigile samad.

Infokorralduse kolmanda aasta päevaõppe tudengid on plagiaadist teadlikud ja tunnevad selle eri vorme. Kuigi vahel võib tekkida kahtlusi korrektse viitamise osas, peavad nad teiste mõtete eristamist enda omadest oluliseks. Plagiaaditeemat ja selle tõsidust aitaks neil veelgi rohkem mõista näited reaalsetest tagajärgedest ja toimunud olukordadest. Lisaks soovivad nad viitamisel olla korrektsed, mistõttu vajaksid juhendid nende jaoks veidi täiustamist.

4.4 Meetodi kriitika ja edasised uuringud

Uurimisküsimustele vastuste saamiseks viisin läbi poolstruktureeritud intervjuud, mille puhul saab toetuda intervjuueeritava vastustele ning küsida täpsustavaid küsimusi. Uurimistulemusi võib aga mõjutada uurija isiklik seotus uuritava sihtrühmaga, kuna ma olen varasemalt nendel teemadel suhelnud nende inimestega ning lisaks on mul kujunenud antud teemast oma arusaamad ja mõtted, mis võisid mõjutada intervjuu käigus esitatud küsimusi ja intervjuueeritava vastuste tõlgendamist. Isiklik seotus intervjuueeritavaga võis olla takistuseks intervjuusid läbi viies, kuna intervjuueeritavad võisid eeldada, et ma tean teatud asju ning seetõttu ei pidanud nad vajalikuks teatud olukordi või mõtteid nii täpselt kirjeldada.

Otsustasin oma töös kvalitatiivse sisuanalüüsi kasuks, kuna sel juhul on võimalik keskenduda tekstile ning seal erinevatele aspektidele. Kvalitatiivset sisuanalüüsi kasutades ei ole võimalik uurida suuri valimeid ja seetõttu ei saa teha ka üldistusi, kuna uuritavate andmete kogus pole piisav (Kalmus *et al.*, 2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs annab võimaluse andmete järgi kategooriad määrata, mis tähendab, et tekste ei võrrelda selgelt määratletud alustel (*Ibid.*). Selle uurimisviisi puhul on oluliseks miinuseks kindlasti uurija enda tõekspidamised ja uskumused,

mille tõttu võib materjali kogumine olla valikuline ning uurijale endale toimuda mitteteadlikult (*Ibid.*). Samamoodi võivad inimesed tekstilisi andmeid analüüsides neid erinevalt tõlgendada ning antud töös moodustati kategooriad andmete põhjal, mis tähendab, et puudusid kindlad kriteeriumid ja teooriad, millele analüüsides toetuda.

Uuringu käigus intervjuerisin viite infokorralduse eriala kolmanda kursuse päevaõppe tudengit, kelle räägitu annab küllaltki hea ülevaate kogu infokorralduse eriala tudengite teadmistest ja mõtetest, kuna õppejõud on samad ja kodutööd sarnase ülesehitusega. Töö teema on väga aktuaalne ning seega võiks edasiseks uurimiseks valimit suurendada, näiteks uurida sotsiaalvaldkonna teiste erialade tudengeid ja nende arusaamu plagiaadist. Nii selle kui muude uuringute tulemused tõestavad, et Eestis on vajadus selgemate eeskirjade järele seoses plagiaaditeemaga. Selle töö tulemused näitavad hästi, millised on puudused infokorralduse eriala puhul ja millised aspektid vajaksid rohkem tähelepanu selle eriala tudengite hulgas.

KOKKUVÕTE

Lõputöö eesmärk oli välja selgitada, mida teavad Tartu Ülikooli infokorralduse kolmanda kursuse päevaõppe tudengid plagiaadist ning kuidas tajutakse plagiaadiohtu Facebooki vestlustes informatsiooni ja teadmisi vahetades. Peagi lõpetavatelt tudengitelt eeldatakse häid teadmisi ja oskusi viitamisel ning õppejõud ei pea enam vajalikuks üliõpilasi sel teemal õpetada, kuna nüüdseks peaks olema see juba ilmselge. Tulevaste infotöötajatena peavad infokorralduse eriala lõpetajad info töötlemisel ja jagamisel olema korrektsed ning eeskujuks paljudele teistele.

Eesmärgi saavutamiseks sõnastasin järgmised uurimisküsimused:

1. Kuidas tudengid kasutavad Facebooki grupivestluses jagatud informatsiooni?
2. Kuidas tajuvad tudengid plagiaadiohtu kasutades Facebooki õppetöoga seotud informatsiooni vahetamiseks ning mida teevad selle vältimiseks?
3. Millised on infokorralduse eriala tudengite teadmised plagiaadist?

Teooriapeatükis selgitati lahti peamised mõisted ning anti ülevaade varasematest uuringutest, millest tulid välja mitmed olulised põhjused, miks tudengid plagieerivad. Lisaks pöörati teooriapeatükis ka tähelepanu sellele, millised on võimalikud lahendused erinevatele plagieerimisega seotud probleemidele, et tudengite töödes esineks plagiaati järjest vähem või üldse mitte.

Selles uuringus keskenduti infokorralduse kolmanda aasta päevaõppe tudengitele ning neist viiega viidi läbi intervjuud, et teada saada nende mõtted ja arusaamad plagiaadist. Kuna minu seminaritöös (Paldis, 2019), mis keskendus Facebooki grupivestluses jagatavale õpingutega seotud informatsioonile, selgus, et tudengid on üsna tagasihoidlikud oma failide ja materjalide jagamisel, soovisin teada saada põhjuseid, miks see nii on ja kas nad tajuvad Facebooki kaudu suheldes plagiaadiohtu. Tudengite mõtted ja teadmised kaardistasin intervjuueeritavate vastuste põhjal eri tüüpi küsimustele. Lisaks aitasid nende teadlikkust plagiaadist ja viitamisest hinnata olukordade kirjeldused, mille üle arutasin intervjuueeritavatega vestluse käigus.

Facebooki grupivestluses liikuvat informatsiooni näevad ja saavad kasutada kõik selle vestluse liikmed. Tudengid ei jaga seal oma faile ja materjale väga julgelt ning eelistavad konkreetsemat

infot jagada personaalselt või mõnes väiksema liikmete arvuga grupivestluses. Tudengid rõhutavad teadmiste ja informatsiooni jagamisel usalduse olulisust, samamoodi kontrollitakse vähem usaldatavalt inimeselt saadud info tõesust enne, kui seda kasutatakse. Nii suures grupis infot vahetades tekib paratamatult oht, et paljud tudengid võivad näiteks oma kodutöodes osa küsimustele sõnastada üksteisele väga sarnased vastused.

Selle uuringu põhjal võib väita, et infokorralduse tudengid tajuvad kindlasti plagiaadiohtu ning seetõttu eelistatakse suhelda ka väiksemates gruppides või individuaalselt, suures grupis antakse pigem üldsõnalisi vastuseid. Oma informatsiooni jagamisel mõeldakse sellele, et teised ei saaks vastuseid otseselt kopeerida, selleks saadetakse foto või tehakse kuvatõmmis. Lisaks plagiaadiohu tajumisele on tudengid kohati veidi kadedad ning ei soovi oma raske vaevaga kodutööd nii lihtsasti jagada. Tudengitel puuduvad isiklikult halvad kogemused, mistõttu on nad õpinguaastate jooksul muutunud oma failide ja materjalide jagamisel oluliselt vabamaks võrreldes õpingute algusajaga.

Kuna tudengid tajuvad plagiaadiohtu, siis nad ka ilmselt teavad, mis on plagiaat. Infokorralduse tudengid tunnevad ka plagiaadivorme, millest kopeeri-kleebi varianti peetakse kõige rängemaks. Neil tekib vahel kahtlusi viitamisel, aga nad teavad, et peavad viitama ja võtavad seda kui normaalset kodutöö osa. Endale viitamine on nende jaoks arusaamatu ning oma varasematele mõtetele ei peeta vajalikuks viidata. Plagiaadi vältimiseks ning korrektsete viidete vormistamiseks oleks tudengitele abiks senisest veelgi põhjalikumad juhendid ja eeskirjad.

Kokkuvõtteks võib öelda, et infokorralduse eriala kolmanda kursuse tudengid on väga teadlikud plagiaadist ning ühiskonnateaduste instituudi õppejõud on teinud head tööd. Kuid nagu selgus ka tudengitelt kuuldu põhjal, on olukord ülikoolis erialati väga erinev, paljude erialade tudengid isegi ei tea, mis on plagiaat või viitamine. Seetõttu oleks hea suurendada valimit ning uurida ka teiste eriala tudengite mõtteid ja arusaamu antud teemal, et kaardistada teadlikkus plagiaadist kogu Tartu Ülikooli üliõpilaste hulgas.

SUMMARY

„University of Tartu Information Management Students' awareness of plagiarism and perception of danger of plagiarism in Facebook chats“

The aim of the thesis was to find out how much do third year information management students know about plagiarism. It's assumed that last year students know how to cite and lecturers at that point don't teach citing and how to use references anymore. As a future information managers must current students process and share information correctly and be a good role model to others.

To achieve the goal, I formulated the following research questions:

1. How do students use the information shared in the Facebook group conversation?
2. How do students perceive the risk of plagiarism by exchanging educational information on Facebook and what do they do to prevent it?
3. What is the knowledge of plagiarism among students in information management?

In the theory chapter were most important terms explained and given overview of researches which pointed out a few important reasons why students use plagiarism. Additionally attention was also turned to possible solutions related to problems with plagiarism and how to lower that rate among students.

Research for this thesis was carried out among University of Tartu third year information management students, out of whom five were interviewed for this paper to understand their views and thoughts about plagiarism. According to seminar paper (Paldis, 2019) that concentrated on sharing school-related information in Facebook group chats, students don't share very easily or freely their own study materials or notes. That seminar paper tried to find answers why is it so and if they sense some form of danger of plagiarism via Facebook.

Information that circulates in Facebook group chats see and could use everyone who belongs to that certain group chat. Students don't share their notes or/and files so freely because they prefer to do so in a more personal level (smaller group chat, personal approach). Students express

importance of trust when informations is shared in a group, which also means that least reliable source is checked before used. In a big group there's almost always ineluctable chance that more than one student use same wording in a homework.

Based on that research can be said that information management students sense plagiarism quite well and therefore prefer communicate in smaller groups. Moreover students rarely send their original notes, instead screenshots and photos of certain information is shared with others. Besides sensing some form of plagiarism, students also feel that they don't want to share something so freely they have put a lot of effort in. All the students in the research don't have any bad experiences and therefore have started sharing more freely their study notes compared to the beginning of their studies.

It can be said that because students sense the danger of plagiarism, they also know what plagiarism is. Information management students know different form of plagiarism and find copy-paste to be most known one. Students do doubt in themselves sometimes and wonder how to cite in some particular case, however they know they must cite and they take citing as normal part of education. Moreover they find citing or refer to themselves or their thoughts unnecessary. It would be helpful to have in faculty better and more indepth reference book for correct citing and referring.

In conclusion it can be said that information management students are aware of plagiarism and lecturers in Institute of Social Sciences have thaught well. However according to interviewed student the situation in general in university is not that good – there are a lot of student who don't understand what plagiarism is or how to properly cite or use references. Therefore would be good for further research to broaden the selection of students for interviewing for mapping knowledge of citing among University of Tartu students.

KASUTATUD KIRJANDUS

Akadeemiline petturlus. (2019). Kasutatud 20.05.2019
<https://www.ut.ee/et/oppimine/akadeemiline-petturlus>

Alumäe, T., Tilk, O. & Asadullah. (2019). Advanced Rich Transcription System for Estonian Speech. *Human Language Technologies – The Baltic Perspective*, 307, 1-8. doi: 10.3233/978-1-61499-912-6-1

Arkorful, V. & Abaidoo, N. (2015). The role of e-learning, advantages and disadvantages of its adoption in higher education. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 12(1), 29-42. Kasutatud 05.03.2019 <http://www.itdl.org/>

Cambridge Dictionary. (2019). Kasutatud 22.03.2019 <https://dictionary.cambridge.org/>

Chen, Y., & Chou, C. (2017). Are we on the same page? College students' and faculty's perception of student plagiarism in Taiwan. *Ethics & Behavior*, 27(1), 53-73.
<https://doi.org/10.1080/10508422.2015.1123630>

Chin Wei, C., Siong Choy, C., Geok Chew, G. & Yee Yen, Y. (2012). Knowledge sharing patterns of undergraduate students. *Library Review*, 61(5), 327-344.
<https://doi.org/10.1108/00242531211280469>

Collins. (2019). Collins Dictionary. Kasutatud 20.03.2019 <https://www.collinsdictionary.com/>

Connelly, C. E. & Kevin Kelloway, E. (2003). Predictors of employees' perceptions of knowledge sharing cultures. *Leadership & Organization Development Journal*, 24(5), 294-301.
<https://doi.org/10.1108/01437730310485815>

DeVoss, D. & Rosati, A. C. (2002). "It wasn't me, was it?" Plagiarism and the Web. *Computers and composition*, 19(2), 191-203. [https://doi.org/10.1016/S8755-4615\(02\)00112-3](https://doi.org/10.1016/S8755-4615(02)00112-3)

Eesti Õigekeelsussõnaraamat. (2013). Kasutatud 14.10.2018 <https://www.eki.ee/dict/qs/>

- Eid, M. I. & Al-Jabri, I. M. (2016). Social networking, knowledge sharing, and student learning: The case of university students. *Computers & Education*, 99, 14-27. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2016.04.007>
- EKSS. (2019). Eesti keele seletav sõnaraamat. Kasutatud 06.03.2019 <http://www.eki.ee/dict/ekss/>
- Fitri, T. A. (2015). Using social networks: Facebook usage at the Riau College students. *Procedia Computer Science*, 59, 559-566. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2015.07.543>
- GCF Global. (2018). What is Facebook. Kasutatud 13.10.2018 <https://edu.gcfglobal.org/en/facebook101/what-is-facebook/1/>
- Greenberger, S., Holbeck, R., Steele, J. & Dyer, T. (2016). Plagiarism Due to Misunderstanding: Online Instructor Perceptions. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*, 16(6), 72-84. doi: 10.14434/josotl.v16i6.20062
- Hennoste, T. (2014). Loomesvargus. *Oma Keel*, 29, 73-79. Kasutatud 06.03.2019 http://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2014_2/OK_2014-2_10.pdf
- How Schools Can Reduce Cheating. (2011). *Excellence & Ethics*, winter 2011, lk 4. Kasutatud 19.03.2019 <https://www2.cortland.edu/centers/character/newsletters.dot>
- Investopedia. (2018). *Social Media*. Kasutatud 14.10.2018 <https://www.investopedia.com/terms/s/social-media.asp>
- Jones, S., Johnson-Yale, C., Millermaier, S. & Pérez, F. S. (2008). Academic work, the Internet and US college students. *The Internet and Higher Education*, 11(3-4), 165-177. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2008.07.001>
- Kalmus, V., Masso, A. & Linno, M. (2015) Kvalitatiivne sisuanalüüs. Rootalu, K., Kalmus, V., Masso, A. & Vihalemm, T. (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Kasutatud 27.10.2018 <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Koppel, K., Sarv, H. & Nael, M. (2019). Komisjon otsustas: Vakra lõputöö on plagiaat ja diplom tühistatakse. *ERR*, 15. märts. Kasutatud 20.03.2019 <https://www.err.ee/920591/komisjon-otsustas-vakra-loputoo-on-plagiaat-ja-diplom-tuhistatakse>

- Kurtz, G. (2014). Integrating a Facebook group and a course website: The effect on participation and perceptions on learning. *American Journal of Distance Education*, 28(4), 253-263. <https://doi.org/10.1080/08923647.2014.957952>
- Lagerspetz, M. (2017). *Ühiskonna uurimise meetodid*. Tallinn: TLÜ Kirjastus.
- Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M. & Strömpl, J. (2014). *Intervjuu*. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. Kasutatud 25.03.2019 <http://samm.ut.ee/intervjuu>
- Li, H. & Sakamoto, Y. (2014). Social impacts in social media: An examination of perceived truthfulness and sharing of information. *Computers in Human Behavior*, 41, 278-287. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.08.009>
- Löfström, E. & Kupila, P. (2013). The instructional challenges of student plagiarism. *Journal of Academic Ethics*, 11(3), 231-242. <https://doi.org/10.1007/s10805-013-9181-z>
- Matschke, C., Moskaliuk, J., Bokhorst, F., Schümmer, T. & Cress, U. (2014). Motivational factors of information exchange in social information spaces. *Computers in Human Behavior*, 36, 549-558. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.04.044>
- Merriam-Webster. (2019). Merriam-Webster veebilehekülg. Kasutatud 20.03.2019 <https://www.merriam-webster.com/>
- Moghavvemi, S., Sharabati, M., Paramanathan, T. & Rahin, N. M. (2017). The impact of perceived enjoyment, perceived reciprocal benefits and knowledge power on students' knowledge sharing through Facebook. *The International Journal of Management Education*, 15(1), 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2016.11.002>
- Oidermaa, J-J. (2019). Eesti ülikoolides saab plagiaadikahtlustuse igal aastal käputäis tudengeid. *ERR Novaator*, 14. veebruar. Kasutatud 18.03.2019 <https://novaator.err.ee/910196/eesti-ulikoolides-saab-plagiaadikahtlustuse-igal-aastal-kaputais-tudengeid>
- Osatuyi, B. (2013). Information sharing on social media sites. *Computers in Human Behavior*, 29(6), 2622-2631. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.07.001>
- Paldis, K. (2019). *Tudengitevaheline õppetööga seotud informatsiooni ja teadmiste jagamine Facebookis*. Seminaritöö. Tartu Ülikool, ühiskonnateaduste instituut.

- Pandey, S., Sharma, H. R., & Rawal, A. (2016). A review paper on awareness statistics on plagiarism among research scholars. *In 2016 IEEE International Conference on Recent Trends in Electronics, Information & Communication Technology (RTEICT)*, 24-26. <https://doi.org/10.1109/RTEICT.2016.7807774>
- Park, C. (2003). In other (people's) words: Plagiarism by university students--literature and lessons. *Assessment & evaluation in higher education*, 28(5), 471-488. Kasutatud 18.03.2019 <https://doi.org/10.1080/02602930301677>
- Potts, H. W. (2011). Student experiences of creating and sharing material in online learning. *Medical teacher*, 33(11), e607-e614. <https://doi.org/10.3109/0142159X.2011.610839>
- Power, L. G. (2009). University students' perceptions of plagiarism. *The Journal of Higher Education*, 80(6), 643-662. <https://doi.org/10.1080/00221546.2009.11779038>
- Raamatukogusõnastik. (2019). Kasutatud 16.11.2018 <https://termin.nlib.ee/>
- Raudmäe, M. (2017). *Õppejõudude arusaamad akadeemilisest petturlusest, selle leviku põhjustest ja vähendamise võimalustest*. Magistritöö. Tartu Ülikool, haridusteaduste instituut. Kasutatud 20.03.2019 <http://hdl.handle.net/10062/52826>
- Rutten, W., Blaas-Franken, J. & Martin, H. (2016). The impact of (low) trust on knowledge sharing. *Journal of knowledge management*, 20(2), 199-214. <https://doi.org/10.1108/JKM-10-2015-0391>
- Stabingis, L. (2013). *Impact of Policies for Plagiarism in Higher Education Across Europe. Plagiarism Policies in Estonia*. Kasutatud 20.03.2019 <http://plagiarism.cz/ippheae/>
- Stat. (2018). Eesti Statistika andmebaas. Kasutatud 10.05.2019 <http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/statfile2.asp>
- Statcounter. (2018). *StatCounter GlobalStats*. Kasutatud 13.10.2018 <http://gs.statcounter.com/social-media-stats/all/estonia/2018>
- Statista. (2018). *The Statistics Portal*. Kasutatud 10.05.2019 <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>
- Statistikablogi. (2018). *Noored IT-seadmete ja interneti maailmas*. Kasutatud 14.10.2018 <https://blog.stat.ee/2017/10/26/noored-it-seadmete-ja-interneti-maailmas/>

- Säde, M. (2016). Akadeemiline petturlus valmistab muret. *Universitas Tartuensis*, nr 4, 18-21. Kasutatud 20.03.2019 <http://hdl.handle.net/10062/53700>
- Tasa, T. (2018). *Tartu ülikooli õppejõudude ja üliõpilaste arvamused plagiaadist ning plagiaadituvastussüsteemidest*. Magistritöö. Tartu Ülikool, haridusteaduste instituut. Kasutatud 22.03.2019 <http://hdl.handle.net/10062/59271>
- TLÜ. (2019). *Postmodernistlik mäng või hoopis plagiaat?*. Kasutatud 20.03.2019 <https://elu.tlu.ee/project/387>
- Ubaleht, M. (2019). Tartu Ülikool tunnistas Anastassia Kovalenko mõlemad magistritööd plagiaadiks. *Delfi*, 19. märts. Kasutatud 26.04.2019 <https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/tartu-ulikool-tunnistas-anastassia-kovalenko-molemad-magistritood-plagiaadiks?id=85646243>
- Uverskaja, E. (2006). Informatsioon ja sellega seotud mõisted. *Raamatukogu* 4, lk 28.
- Van Den Hooff, B. & De Ridder, J. A. (2004). Knowledge sharing in context: the influence of organizational commitment, communication climate and CMC use on knowledge sharing. *Journal of knowledge management*, 8(6), 117-130. <https://doi.org/10.1108/13673270410567675>
- Williamson, K. & McGregor, J. (2006). Information Use and Secondary School Students: A Model for Understanding Plagiarism. *Information Research: An International Electronic Journal*, 12(1), n1. Kasutatud 18.03.2019 <http://www.informationr.net/ir/12-1/paper288.html>
- Woodley, C. & Silvestri, M. (2014). The Internet is forever: student indiscretions reveal the need for effective social media policies in academia. *American Journal of Distance Education*, 28(2), 126-138. <https://doi.org/10.1080/08923647.2014.896587>
- Õppekorralduseeskiri. (03.09.2018). Tartu Ülikooli koduleht. Kasutatud 26.04.2019 <https://www.ut.ee/et/oppimine/uliopilasele/oppekorraldusest>

LISAD

Lisa 1 Intervjuu kava

SISSEJUHATUS

Antud intervjuu viin läbi oma lõputöö raames, kus uurin, milliseid materjale ja informatsiooni jagavad Infokorralduse III kursuse päevaõppe tudengid. Intervjueeritava nime ega intervjuu jooksul mainitud nimesid ei avalikustata. Intervjuu salvestatakse, kuid salvestusi ja märkmeid kasutab ainult töö tegija ning töös kasutatakse ainult üksikuid tsitaate. Sul on õigus intervjuu igal hetkel katkestada või sellest loobuda. Kas oled nõus andmete kasutamisega nii selle kui ka edasiste uuringute tarbeks?

Kuidas lõputööga edeneb? / Kuidas eksamiks ettevalmistus edeneb?

I

Kuidas sa saad kursusekaaslastelt infot?

Kust sa kõige rohkem informatsiooni saad?

Miks sa neid kohti eelistad?

Millist infot kursusekaaslased jagavad?

Räägi, milliseid materjale jagatakse?

Kellelt sina tavaliselt küsid?

Milline on jagatava info vorm/kuju?

Milliseid vastuseid sa ootad oma küsimustele?

Räägi, kuidas sa kursusekaaslastelt saadut kasutad?

Millal viimati küsisid midagi?

Mida sellega peale hakkasid?

Kuidas käitunud selle infoga? Mis sa arvad, kuidas teised grupiliikmed seda infot kasutavad?

Millised on sinu arvates hea materjalide jagamisel? Too mõni näide.

Mis seejuures on halvad küljed?

Millised probleemid on olnud?

Mida sina jagad või oled jaganud?

Kuidas näiteks gümnaasiumis oli?

Mida te kindlasti jagate?

Minu seminaritöös selgus, et teie kursusel ei jaganud tudengid oma teise õpinguaasta jooksul ühtegi faili Facebooki grupivestluses. Mis sa arvad, mis selle põhjus on?

Kuidas tunned end jagades Facebookis materjale, mida näevad ja saavad kasutada kõik grupiliikmed?

II

Toon sulle mõned näited olukordadest, millest olen kuulnud ning soovin teada, mis sa nendest arvad.

I olukord: Järgmiseks tunniks on vaja end ette valmistada teemal II maailmasõda, et kõik meelest ei läheks, kopeerib ja koondab Linda olulisemad sündmused ja aastaarvud endale erinevatelt veebilehtedelt ühte kohta, et saaks selle kaasa võtta loengusse ja neid teadmisi kasutada. Linda ei pea oluliseks lisada, kust ta informatsiooni leidis.

Mis sa sellisest käitumisest arvad?

Kirjelda, kuidas sina käitunud konspektide puhul?

II olukord: Lindal on vaja teada saada referaadi jaoks, kes on Ameerika president. Ta otsib selle vastuse internetist ning kasutab seda fakti oma töös. Linda mõtleb, et kuna ta võis seda samahästi oma peaga teada, ei ole vajadust märkida, kust ta selle info sai.

Mis sellisest käitumisest arvad?

Kuidas sa ise selles olukorras toimid?

III olukord: Lindal on jällegi käsil üks essee, ta kasutab raamatust „Tõde ja õigus“ lauset: tee tööd ja näe vaeva, siis tuleb ka armastus. Ta paneb selle oma töösse nii: Nagu eesti rahvas armastab öelda, tee tööd ja näe vaeva, siis tuleb ka armastus (Tammsaare, 1964: 549).

Linda on viidanud autorile, kuidas sulle tundub antud olukord?

Kuidas ise kasutad teiste lauseid ja väljendeid oma töös?

IV olukord: Märtsikuus kuulutati Tartu Ülikoolis Eestis tuntud võidusõitja Anastassia Kovalenko kaks magistritööd plagiaadiks, kuna tema mõlemas töös esineb nii viitamata kui ebakorrektselt viidatud lõike. Kovalenko on ise kommenteerinud, et ta ei pea enda tööd plagiaadiks, kuid tunnistab, et seal on tehnilisi puudusi. Ta väidab, et on kõik allikad välja toonud kasutatud materjalide all ning pole kordagi püüdnud teiste mõtteid esitleda enda mõtetena. Oma Facebookis kirjutab ta, et Tartu Ülikooli komisjoni otsus tulenes avalikust survest.

Mis sa sellest olukorrast arvad?

Kuidas sulle määratud karistus tundub?

Milline võiks sinu arvates olla karistus?

V olukord: Sel talvel oli väga aktuaalne teema Rainer Vakra bakalaureusetöö, mis tunnistati plagiaadiks ning ülikoolile tehti ettepanek tema diplom tühistada, tööd kaitses ta 2002. aastal. Väidetavalt on Vakra töö puhul tegemist copy-paste tööga, kuna sarnasusi oli tohutult palju. Meedias on välja toodud, et Vakra töö on maha kirjutatud Säästva Eesti Instituudi raportitest ning lisaks on Vakra omastanud teise üliõpilase tehtud uurimuse. Vakra ise väidab, et tema tegi selle töö oma praktika käigus ning see pole plagiaat. Huvitav on selle juhtumi puhul, et tal on ka magistrikraad, kuid bakalaureusekraad on nõ magistri aluseks.

Mis sa sellest olukorrast arvad?

Milline on sinu meelest õiglane karistus?

III

Mida sina nimetad plagiaadiks?

Kirjelda olukordi, millisel juhul on tegemist plagiaadiga?

Oskad sa välja tuua mingeid olukordi, mille peale sa varem ei osanud tullagi, et see võiks olla plagiaadijuhtum?

Millisel juhul pole sinu arvates tegemist plagiaadiga? Too näide.

Uuringutes on selgunud, et plagiaat on tõsine teema õppejõudude jaoks ning tudengid suhtuvad selles üsna vabalt. Kuidas sa plagiaati suhtud?

Kuidas sinu kursusekaaslased plagiaati suhtuvad?

Millised on plagieerimise tagajärjed ülikoolis?

Räägi mõnest juhtumist, millest oled kuulnud.

Mis sa juhenditest arvad?

Millised reeglid on sinu arvates liiga ranged?

Kuidas tuleks neid sinu arvates muuta?

Kuidas sinu teadmised plagiaadist on muutunud ülikooli õpingute jooksul?

Kuidas käitusid enne, kuidas nüüd?

Kuidas sulle see plagiaadi teema Facebooki kontekstis tundub?

LÕPETUS

Soovid sa midagi olulist veel välja tuua sel teemal või on midagi, mille kohta ma ei küsinud, kuid sa sooviksid rääkida?

Suur aitäh küsimustele vastamast!

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Keidi Paldis,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „TÜ infokorralduse eriala üliõpilaste teadlikkus plagiaadist ja plagiaadiohu tajumine Facebooki vestlustes“, mille juhendaja on Katrin Kannukene, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Keidi Paldis
31.05.2019